

# מילי דמלכא

שיחות ומאמרים שזכינו לשמוע מאת  
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מאמרים יקרים נעימים ומזהירים  
לגלות ולבאר אורה ועבודתה של  
ראש השנה

יו"ל ע"י

מכון להוצאת הדא"ח

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שע"י חסידי קאסוב

ראש השנה תשפ"ג לפ"ק

## **- אחים יקרים אחים לדעה -**

הננו בזה בקריאה של חיבה לכל קוראינו ואנ"ש היקרים שיחי  
שהיות ומלאכת הכתיבה, העריכה, וסידור הגליונות, שיהיו באופן נאה ויאה ומכובד עולים ממון הרבה,  
וכדי להוציא את הגליון אנו צריכים את עזרת הציבור החפץ ורוצה בקיומו

## **אנו פנים לעזרת הציבור הושיטו ידכם והרימו את נדבת לבכם לתרום מתנה יפה ונכבדת**

וההזדמנות נאותה לתרום לעילוי נשמת יקירכם אשר בוודאי תהא  
לטובת נשמתם זכות הפצת דברי תורה האלו  
וגם בעת שמחתכם תבוא הברכה לכם ולביתכם

### **והנצחתם תונצחו בתוך הקונטרסים לפרסם עושי מצוה**

ובכן אלו הרוצים בהנצחה או החפצים לתרום עקב שמחה וכן מי ברצונם לתרום לעילוי נשמת

**יפנו לר' מאיר גאדינגער הי"ו במס' 917-686-5892**

או להתקשר ע"ד אימייל ל **toraskosov@gmail.com**

וזכות הגדול של זיכוי הרבים תעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב

### **צדקת רבי מאיר בעל הנס - כולל קאסוב**



געדעקט די הייליגע סגולה פאר  
ליכט בענטשען און ביי אלע איידע  
שמחות כמנהג אבותינו ורבותינו



**לשמוע דרשות, ושיעורים שונים מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א  
וכן למודעות ומאורעות שונות בקרב קהילתינו הק'  
יש להתקשר לקו "קול קאסוב"**

במס' 917-686-5892-2004 או במס' 917-686-5892-1810-370-72-972

#### **כל הזכויות שמורות**

להערות והארות או לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל **toraskosov@gmail.com**

נערך ונסדר ע"י:

**ישר גראפיקס**  
347.528.6918

היטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם

## פרנס הגליון – מאמרי ראש השנה

נתנדב לעילו נשמותיהם הטהורות של  
הרה"ג רבי מרדכי ב"ר משה הלוי ז"ל  
נלב"ע ו' אדר תשע"א

וזוג' מרת רבקה בת פיגא ע"ה  
נלב"ע כ"ה אדר תשפ"א

ת.נ.צ.ב.ה.



## יום תרועה יהיה לכם

'גנוחי גנח', כאדם הגונח מלבן, בדרך החולים שמאריכין בגניחותיהן [- שברים]. 'לולי יליל', כאדם הבוכה ומקונן, קולות קצרים סמוכין זה לזה [- תרועה]. והנה מפשטות דברי הגמרא היה נראה, שדרך האדם הבוכה, קודם מאריך בכייתו – גנוחי גנח - ואח"כ מקצר – לולי יליל, ע"ד שאיתא בגמרא (שם לד.) **סתמא דמילתא, כי מיתרע באיניש מילתא, ברישא גנח, והדר יליל**. אולם כד נדייק בדברי רש"י הק' נבחין שהם ב' מיני בכיות שונים לגמרי, כי יש בכיה של חולה ויש בכיה של מקונן, בכיה של חולה המתייסר ביסוריו אינו ככביה של מקונן על מת, כי החולה עדיין תקוה יש בו, ואינו בכיה בתכלית, לעומת המקונן על המת, הוא בכיה בתכלית, משום שידוע שאת הנעשה אין להשיב, על כן הוא מתאבל במרירות בלי שום תקוה לבכייתו.

דעת רב האי גאון בתקנת ר' אבהו לתקוע תשר"ת

ולמעשה מובא בגמרא (שם): אתקין רבי אבהו בקסרי, תקיעה, שלשה שברים, תרועה, תקיעה. מה

### מצות תקיעת שופר כיצד

עומדים אנו כעת לפני יום הרת עולם ראש השנה, ועלינו להכין את עצמינו באפס מה, כדי שנוכל להיות כלים הראויים לקבל האורות הקדושים הנשפעים עלינו ביום זה.

הנה נודע שעיקרו של יום ראש השנה הוא מצות תקיעת שופר, וכפי שהוא מכונה בתורה (כמדבר כ"א) 'יום תרועה יהיה לכם'. אמנם בתורה לא מבואר כמה יתקעו אם בשופר או בחצוצרה וכדומה, וכמו כן לא מבואר לגבי תרועה איזה מין קול הוא, אם שברים או תרועה. ובגמרא (ר"ה לג:) למדים מיובל שהתקיעה הוא בשופר (עי' ויקרא כ"ה ט), אך בעצם התקיעה נחלקו, כי בתרגום תירגם על 'יום תרועה', 'יום יבבא יהא לבון', וכתוב באימיה דסיסרא (שופטים ה כח) 'בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא', הרי שהתקיעה דראש השנה צריך להיות כקול של בכיה, ובזה נחלקו איזה קול בכיה צריך להיות, דמר סבר גנוחי גנח, ומר סבר לולי יליל.

בכית מקונן אינו כבכית חולה, ובביאור מהותם של קולות הללו, איתא ברש"י וזה לשונו:

## מילי דמלכא

אתריה קתני, וחכמים של הללו מודים כי יבבות תרועה היא, וחכמים של הללו מודים כי שברים תרועה היא, וכשבא רבי אבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד, ולא יראה ביניהן דבר שההדיומות רואין אותו בחלוקה<sup>א</sup>.

### יש שני אופנים של תשובה

ולבאורה יש להבין מה הכריחו לרב האי גאון לפרש שכלל לא נחלקו בדין התקיעה אי גנוחי גניח או ילולי יליל, אלא אלו ואלו דברי אלוקים חיים, ור' אבהו תיקן שלא יהא נראה כחלוקה, שקצת קהילות נוהגות כך וקצת נוהגות כך, ומטעם שאם לא כן יהא תמוה כיצד נהגו קודם תקנתו. והלא כמה מחלוקות שנינו בש"ס שלדעה אחת הוא מצוה ולדעה שניה הוא עבירה, ושם לא תמהו איך נהגו.

**ובספר** חמדת דוד (להרה"ק ר' דוד צבי מניישטאדט זי"ע, לר"ה ענין תקיעות בר"ה), ביאר הענין בטוב טעם ודעת, כי דווקא כאן שהנידון הוא מה כוונת התורה בלשון 'תרועה' המתורגם 'יבבא', האם גנוחי גנח או שמא ילולי יליל פירש רב האי גאון ששניהם אמת, והוא עפ"י מה שכבר דייקנו

נפשך, אי ילולי יליל, לעביד תקיעה תרועה ותקיעה, ואי גנוחי גנח, לעביד תקיעה שלשה שברים ותקיעה. מספקא ליה אי גנוחי גנח אי ילולי יליל. נמצא שמחמת הספק התקין שיתקעו תשר"ת. עוד מבואר שם, שגם מטעם זה נהגו להוסיף ולתקוע תשר"ת ותרת"ת עיין שם.

וכתב הר"ן (על הרי"ף ר"ה י:): נשאל לרב האי גאון ז"ל, וכי עד שבא רבי אבהו לא היו ישראל יוצאין ידי תקיעת שופר. ובלשון הזה השיב, אל תחשבו בלבבכם כי בימי רבי אבהו נפל ספק בדבר זה, שהרי משניות קדומות הן, אחת אומרת תרועה ג' יבבות, ואחת אומרת תרועה שלשה שברים וכו', וכך היה הדבר מימים קדמונים מנהג בכל ישראל, מהן עושין תרועה יבבות קלות, ומהן עושין תרועה יבבות כבדות שהן שברים, ואלו ואלו יוצאין ידי חובתן, שברים כבדים תרועות הן, יבבות קלות תרועות הן, והיה הדבר נראה כחלוקה אף על פי שאינה חלוקה, שהרי התנאין כמו שאמרנו למעלה הללו שונין שיעור תרועה שלש יבבות, והללו שונין שיעור תרועה שלשה שברים, אלו משנתם כמנהגם ואלו משנתם כמנהגם וכו', ולא פלוגתא היא, ולא היו ממעים אלו את אלו, אלא מר כי אתריה ומר כי

א. ועיין בבית יוסף (או"ח סי' תק"צ) שהביא דעת רב האי גאון, ולעומת זה שיטות החולקים עליו שבאמת פלוגתא הוא, ור' אבהו התקין שיצאו ידי כולם, עיי"ש.

## יום תרועה יהיה לכם

ג

שאינו לו תקנה, עד שילולי יליל בדרך שמיללין על המת בחינת תרועה"ב.

"ובעבור זה שאלו לרב האי גאון ז"ל, קודם שתיקן ר' אבוהו שברים תרועה האריך היו יוצאים, יען כי דרך התשובה הוא להיות שניהם יחד כנ"ל, ובלי זה אין תשובה בשלימות. והשיב, כי נאמת שניהם יוצאים ונקראת תשובה, רק ר' אבוהו ראה לתקן שיהא על צד היותר טוב שניהם יחד כנ"ל".

### מעלת התשובה של יהודה לאחר מכירת יוסף

ובזה מבאר דברי המדרש (ב"ר פה א):  
'ויהי בעת ההיא' (בראשית לח א),  
רבי שמואל בר נחמן פתח, 'כי אנכי ידעתי את המחשבות' (ירמיה כט יא),  
שכטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק - בורא אורו של מלך המשיח. והוא מדרש פליאה, מדוע מעשה יהודה שהלך לישא אשה אחר מכירת יוסף, טוב יותר משקם

בפירוש רש"י שהם ב' מיני בכיות, שיש בכיה של חולה שעדיין מקווה לטוב, והוא גנוחי גנת, ואילו בכיה של מקונן הוא בכיה בלי תקווה. וידוע שעיקר ענין בכיית התקיעות מורה על תשובה, וממילא י"ל שהשני מיני קולות מורים על ב' דרכים בעבודת התשובה, שקול השברים רומז לתשובה של אחד שסובר בדעתו שיש לו עדיין תיקון ואינו אבוד לגמרי, ואילו תרועה רומז לתשובה של מרירות, שסבור האדם שאינו לו עוד דרך לשוב, והוא חסר תקווה, על כן הוא מתמרמר מאד.

עבודת התשובה בכחינת ילולי יליל ולבך בא ר' אבוהו ותיקן, שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, וחייבים לשני הדרכים כאחד, כי מקודם כשמתחיל לעשות תשובה "צריך להתחוק ולומר שבדאי יש לו תיקון, ענין שברים, בדרך החולה שמננה על מה שכואב לו, אבל חושב שיתרפא, ומתפלל לה' ועושה רפואות וכדומה". אבל לאחר מכן צריך להגדיל השגתו יותר, ולבוא לפחד נורא, כי לפני מי חטא ונגד מי מרד, ואז יבוא למרירות ושברון הלב מאד, "עד שכמעט יחשוב

---

ב. אך נחוץ לדעת מה שהוסיף שם בזה"ל: ואולם תיכף יתחזק לעבוד מהיום את השי"ת בחינת תקיעה לאחריה קול פשוט בחינת שמחה, שיתחיל מהיום לעבוד את ה', כי זה מידה גרועה להיות זמן בעצבות. וזה נרמז במה שאסור להפסיק בין שברים תרועה לתקיעה, להורות שצריך להיות תיכף פשוטה לאחריה, דהיינו שמחה כנ"ל.

## מילי דמלכא

תשובת יהודה לעומת תשובת יעקב ראובן ויוסף הוא, שכאשר תפסו יעקב ראובן ויוסף את העוולה הנוראה שנעשה כאן היו יושבים במרירות גדולה, ולא עשו כלום רק עסקו בשקם ותעניתם, לעומת זה יהודה מכח גודל מרירותו על מצבו השפל לא ראה דרך איך הוא נתקן מרוב פגמיו הנוראים, והיה בבחינת ילולי ליל שהוא קול תרועה, ומכח זה הכיר שהוא מצד עצמו אינו יכול לעשות כלום, וממילא "האט ער זיך אינגאנצן ארויפגעוארפן אויפן אייבירשטעץ" בביטול גמור וכדיעה ברורה שרק הקב"ה יכול לעזור לו, ועי"ז התחזק בעצמו ועמד על רגליו, ולא הסתכל על מה שהיה, ובביטול גמור להשי"ת הלך להתחיל שוב לעבוד את ה' ביתר שאת, וזה הוא תשובה אמיתית שמבטל עצמו לגמרי אל השי"ת, ודייקא מעבודה זו יצא מלך המשיח.

**משיח נוצר מתשובה בבחינת יללה**  
 הרי שבכל מצב בו נמצא האדם ובאשר הוא שם, אל לו לאבד העשתונות ח"ו, ואף שאינו רואה שום תקווה לנשמתו וחבלי יאוש נופלים עליו, תפקיד האיש הישראלי לעמוד על רגליו ולהתחיל מחדש כאילו לא היה כלום, זהו שורש היהדות והחסידות, שידע איש יהודי כי איך שהוא שפל ונבזה, הקב"ה הוא אביו

ותעניתם של יוסף ראובן ויעקב, עד שזכה שיצא ממנו מלך המשיח.

**ומבאר** משמיה דהרה"ק הרבי ר' בונים מפרשיסחא זי"ע, וז"ל: שלכך נתקבלה תשובת יהודה, משום שעשה תשובה שלימה בגודל מרירות לבו על אשר מכרו את יוסף בעבור עצתו, עד כי חשב שאין לו תיקון ח"ו, ולזאת נשא אשה, שאולי עב"פ יהיה לו בנים טובים, ובעבור זה יהיה לו ג"כ תיקון, כי כרא מזכי אבא, ויען שתשובתו היה בלב נשבר ובגודל המרירות, יצא מתשובה הלזו אורו של מלך המשיח.

**וכשנאמרו** הדברים לפני רבינו הקדוש מקאצק זצ"ל, אמר, שח"ו שיאמר אדם שאין לו תיקון, אפילו אם חטא הרבה רח"ל, שאין יתכן לומר זה. רק כוונת רבינו הקדוש זצ"ל מפרשיסחא הוא, שאחרי שראה יהודה שעשה מעשה כואת, והבין שחטא חטא גדול ופגם בכל מה שעשה עד הנה, לכן חשב שמה שהיה היה, והתחיל עוד הפעם לעבוד את ה', והתחיל במצוה הראשונה פריה ורביה, וזאת היא התשובה הנמורה, כי מה שהיה אין להשב רק שמהיום יתחיל לעבוד את ה'. ויען כי זהו עיקר התשובה, יצא מזה אורו של מלך המשיח, עכ"ד הקדושים'.

**נמצינו** למדים מדברות קודשם של הרב ותלמידו, שמעלת



## יום תרועה יהיה לכם

ה

שכבר ראו בעגל, ולא היה להם שבירת הלב רק היו חושבין מיד שיעשו תשובה, כמו שאמרו 'הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' (במדבר יד ז), ולבך לא נתקבלה תשובתם".

**'וּתִיבב אִם סִיסְרָא' בבחינת מקונן**  
ויש להוסיף, כי הנה מבואר לעיל שלמדו חז"ל מהו 'תרועה' מהתרגום 'יבבא', שהוא כבכיתה של אם סיסרא, בה כתיב (שופטים ה כח) 'בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא'. והנה בכייתה ודאי היה בכיה בבחינת מקונן, כי הרי בכתה על כך שהלך למלחמה ולא ניצח, ובפשטות נראה בפסוקים (שם כח-לא) שכבר הבינה שאיננו בין החיים, ונמצא שהיתה מיללת עליו כמו מקונן על מת, וממילא נמצא רמוז כאן שזה צריך להיות עבודתינו ביום גדול וקדוש זה לזכות לתשובה הנעלה הזו.

### **'תרועה' יבבא וריעות**

הרי לנו הסתכלות חדשה על האי יומא דראש השנה המכונה בכתוב 'יום תרועה', כי נקודת העבודה ביום נשגב זה, שיבוא האדם למצב

שבשמים, ואם יחפוץ באמת אזי כאב את בן ירצהו".

ובזכות זה זוכים לעורר שופרו של משיח, כי כשם שיהודה זכה שיצא ממנו מלך המשיח ע"י שלא הביט במה שהיה והלך לקיים רצון השי"ת בשמחה, כך כל ההולך בדרכיו, וגם במצב של יבבא שהוא בכיה של חוסר אונים ומרירות נוראה, בכל זאת הוא קם לקיים מצות ה' ביתר שאת וביתר עוז, זוכה לקרב הגאולה בכיאת משיח צדקנו.

### **השי"ת קיבל את התשובה על חטא העגל**

**ומסיים בספר הנ"ל בשם אביו**  
הרה"ק ר' יחזקאל מקוזמיר זי"ע, לבאר מדוע בחטא העגל היה להם כפרה, ואילו אצל המרגלים היה להם העונש שימותו במדבר, אף שחטא העגל היה יותר גדול מחטא המרגלים, "ואמר, שהענין הוא כמו שאמרנו, שאצל העגל לא היו יודעים שמועיל תשובה, והיה להם צער גדול ושבירת הלב מאוד, ולבך היה התשובה בשלימות ונמחל להם. אבל אצל המרגלים ידעו שמועיל תשובה,

ג. וידוע מאמר הרה"ק ר' משה מקוברין זי"ע (תורת אבות ע' קסב), כי האדם שאינו מרהיב עוז בנפשו לגשת בתפלה והשתפכות הלב לפני השי"ת, גם אחרי שחטא בעבירה הגרועה ביותר, עדיין לא דרך על מפתן החסידות ועל מפתן היהדות.

ד. בספר הערוך (ערך ערב, והובא בתוס' ר"ה לג: ד"ה שיעור) שאיתא בירושלמי, דתוקעים בר"ה מאה תקיעות כנגד מאה פעיות דפעתא אמיה דסיסרא.

**אמנם** לאיך גיסא 'יום תרועה' הוא גם מלשון ריעות והתחברות<sup>1</sup>, ואכן הריעות והתחברות אל השי"ת הוא דווקא ע"י בחינה זו של 'תרועה', שהוא מגיע להכרה שאין לו שום מהלך משלו, וממילא אינו מוצא מנוח לנפשו מגודל מרירותו מפני פחד ה', ולמרות זאת הוא עומד לקיים רצון השי"ת בהבנה שהוא ביד השי"ת, אין לך ריעות והתחברות יותר מזה.

### מסירות נפש ברוחניות

**ובמו** כן יש בחינה שהאדם מוסר את נפשו, אף שיודע שבכך לא יהא לו תיקון והוא נהיה אבוד לגמרי, עם כל זה בשביל כבוד שמים והצלת כלל ישראל הוא מוסר את נפשו. בחינה זו מצאנו ביעל אשת הקיני [אשר מעשה הגדול שעשתה בהרגה את סיסרא גרם לבכיית אמו, אשר משם למדים ענין התרועה כנ"ל], שדבורה הנביאה בשירתה אמרה 'תברך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תברך' (שם פסוק כד). ודרשו חז"ל (הוריות י'): **אמר רב נחמן**

של כלות הנפש בבחינת 'תרועה' שהוא ילולי יליל, עד שלא ימצא מנוח לעצמו מגודל שבירות הלב, כי אינו רואה מהלך ע"י כחו ועוצם ידו לשנות את עצמו ואת כל מהותו לגמרי, וממילא הוא עומד בביטול גמור לפני יוצרו ובראו שהוא בידו כחומר ביד היוצר, ומשליך את עצמו ואת כל עתידו על השי"ת, ובהרגשה זו הוא מתחיל הכל מחדש ומחזק את עצמו בעבודתו ית' מהיום והלאה. והוא ע"ד דברי הפיוט (כתר מלכות) 'אברח ממך אליך', כי במצור והמצוק שיש לנו ממך – דהיינו ממה שמרדנו לפני כסא כבודך - אשר משום זה אין אנו רואים דרך לנטות ימין או שמאל, אזי בורחים אליך, אבינו שבשמים. וזהו בחינת התשובה של יום זה, כי יום זה אינו יום תשובה על חטאים באופן פרטי, דהיינו חרטה על העבר וקבלה על העתיד, אלא הרבה יותר מזה, שהוא תשובה כללית על עצם מצבו, איך הוא מסוגל בכלל להיות במצב כזה, ותשובה מעין זו נעלה היא מאד.

ה. ראה ריקאנטי (אמור): וזהו 'אשרי העם יודעי תרועה' (תהלים פט טז), מלשון 'יודע אדם' (בראשית ד כה), ר"ל לחבר כנסת ישראל בהקב"ה, כענין 'שכון ארץ ורעה אמונה' (תהלים לז ג). **ואם נפרש תרועה לשון חבור וריעות, יהיה הכוונה ליחד הכחות העליונים.**

וראה גם מצודת ציון (תהלים פט טז): 'תרועה' - ענין התחברות וריעות, וכן 'תרועת מלך בו' (במדבר כג כא). וכעין זה כתב בספה"ק קדושת לוי (לקוטים ד"ה ראש בית דין): **ולעלות ולהגיע להיות תמיד מקושר ומחובר ודבוק בה' שהוא בחינת 'תרועה', שהוא מלשון ריעות והתחברות.**

## יום תרועה יהיה לכם

ז

מבוא ודרך, ורואה שהוא מצד עצמו אבוד לגמרי, אך בכל זאת הוא משליך את עצמו ומוסר את נפשו עבור כבוד שמו יתברך, זהו גדלות נוראה וביטול עצום להשיי"ת, ולכך זכתה לזרע קודש נשמת רבי עקיבא.

### בחינה זו אצל הצדיקים

**אולם** זאת אשר יש לדעת, שלבוא למעלה זו אינו דווקא ע"י עבירה [ואדרבה מלכתחילה יש ליוזר ולישמר מאד שלא לבוא לשום סרך של עבירה], אלא אף האדם הגדול בענקים, יכול לבוא למעלה זו, ואף ביתר שאת וביתר עוז דרגא לפנים

בר יצחק, גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, שנאמר 'תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך', מאן נינהו 'נשים באהל', שרה, רבקה, רחל ולאה. ומבואר שם שיעל עשתה מעשה עם סיסרא כדי להורגו, ובכך ינצלו כלל ישראל, נמצא שמסרה את נפשה שהרי ידעה שלא יהיה לה תיקון כי אשת איש שזינתה נאסרת על בעלה, ובכל זאת עשתה כן לכבוד קוב"ה וישראל, ולזאת קראו חז"ל 'עבירה לשמה', וזכתה שיצא ממנה נשמת רבי עקיבא<sup>1</sup>.

**ועלינו** להתבונן, מה גדלותה של יעל, ולפי הנתבאר נראה שעצם זה שאדם מגיע למצב שאינו רואה שום

---

1. ומן הנכון להביא כאן דבריו הנפלאים היוצאים מפה טהור דמרגא החתם סופר (דרוש לז' אדר תקפ"ו): 'יובן דברי חז"ל מס' נזיר, גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, דכתיב 'מנשים באוהל תבורך יעל אשת חבר הקני'. ולשון זה צע"ג מה שייך עבירה לשמה, עבירה לשם שמים הול"ל, אבל לשמה משמע שעושה עבירה לשם עבירה ולא לשם מצוה, וזה פלאי. אבל יובן כי הקשה ש"ס, והא קמתהנית מעבירה, ומשני טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים שהטיל בה זהמא. ונראה לי, דאם בשעת בעילתה לרשע היתה שמחה שמחת מצוה, שהיא זוכה להתיש כח הרשע ותזכה בזה לעולם הבא, עדיין נהנית מעבירה כי היא גופה הנאה היא, אך היא חשבה בנפשה שהיא קשורה בו ככלב ומתטמאת ממנו בזהמא שלו בשני העולמות, ואמרה יעל וכיוצא בה יאבדו ההצלת ישראל וכו'. והיינו עבירה לשמה לשם עבירה שהעושה סובר לאבד עולמו בזה, אבל עבירה לשם מצוה איננו גדולה ממצוה שלא לשמה.

2. מקור הדבר בגמרא (סנהדרין צו: גיטין נז:): מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים. וביאר האריז"ל בספר הגלגולים (הקדמה לו), וז"ל: גם אמר לי מורי ז"ל, כי נצוצות נשמות שורש קין, היו נתונות בתוך הקליפה של סיסרא, כמבואר אצלינו שם. כי לכך יעל נתנה היתד ברקתו, כי שם מוח הדעת של החסדים וגבורות, אשר משם שרש קין כנזכר לעיל, והנה גם נצוץ רבי עקיבא שם היה, ולכן נולד רבי עקיבא מבני בניו של סיסרא כמו שאמרו רז"ל.

## מילי דמלכא

וצללה"ה זי"ע, ונתוכחו בזה אם גם החתן בעצמו צריך לילך עם השושבינין לבסות את הכלה בצעיף, הרב המניד הקדוש וצללה"ה אמר, שיש ללמוד מיחוד יצחק ורבקה ששם כתיב (בראשית כד טז-סח) 'ותרא את יצחק וגו' ותקח הצעיף ותתכס'. ורבינו הקדוש מלובלין וצללה"ה אמר, שמקובל בידינו שהיחוד הגדול הוא היחוד מיהודה ותמר, כי הוא הגואל האחרון שהוא בחינת מלכות, כדאיתא בזוהר הקדוש (משפטים קד:): יהודה אתה ודאי מרישא ועד סיפא יעו"ש באריכות. ולכן יש לנו ללמוד משם, ושם כתיב (בראשית לח טו) 'כי כסתה פניה, עוד קודם שבא יהודה, ודו"ק היטב. ומוויכוח זה נפוצו חלוקי המנהגים בקיום מנהג הבדעק"ן.

**ובשום** שכל להתבונן מה בין יחוד יצחק ורבקה ליחוד יהודה ותמר, כי יחוד יצחק ורבקה היה נראה יחוד נאה ע"פ הטבע, וכל מעשה השידוך ע"י אליעזר עבד אברהם הלך ע"פ דרך הטבע, ועל אף שהיה כמה עניינים תמוהים כגון שבתואל אבי רבקה מת, ואז אמר אליעזר שברצונו לקחת את רבקה שהיתה רק בת שלוש שנים להינשא ליצחק, אבל עדיין אליעזר היה ברור לו שזהו זיווגו של יצחק בדרך הטבע, א"כ יחוד זה

מדרגא. והעיקר שיבוא לבחינה זו של ביטול ששוב לא יראה שום מהלך משלו, לולי רחמיו ית' העוזרו. ואדרבה כמה שגדולה השגתו כך מבין כמה רחוק הוא מהשי"ת, עד שאין הוא מוצא מנוח לנפשו, ואינו יכול לזוז ממקומו מרוב פחד ובושה.

**ואכן** כך היו רואים אצל הצדיקים הקדושים תלמידי הבעש"ט זי"ע, שהשיגו ענין נשגב זה, בחינה של חסר אונים כלפי השי"ת, שמצד עצמו אינו יכול לכלום, ורק תלוי הוא לגמרי באין סוף ב"ה. ולכן תמיד ראו אצלם שלות הנפש שאין כמוהו, כי ברגע שברור אצלו ענין זה לא יבוא בשום מצב לאיבוד עשתונות או כעס, כי מה יש לו לעצמו מבלעדי השי"ת, ולכן על מה יכעוס ולמה יאבד עשתונותיו, אבל אדם שחושב שיש לו איזה מהלך איך לעבוד את השי"ת, שהוא הולך לעשות כך או כך, לפעמים כשאינו הולך כפי שחשב הוא מאבד עשתונותיו.

### יש ללמוד מיחוד יהודה ותמר

והנה בספר נהר שלום (ליקוטים) כתב: פעם אחת נתוועדו יחד על איזה נישואין הרב המניד הקדוש מקאזנין וצללה"ה ורבינו הקדוש מלובלין

וכן הוא בילקוט ראובני (וישב אות נט) בשם המגלה עמוקות (אופן פח), והוא מובא בקהלת יעקב (ערר עקיבא). ועיין עוד מה שכתב האריז"ל בלקוטי תורה (שופטים). ע"פ בימי שמגר בן ענת) לגבי סיסרא.

שעל יד ביהמ"ד הגדול, ולא היה רואה בזקיני וצללה"ה שום תנועה והתפעלות בכל התפילה, אלא פניו היו בווערות כלפידים וכמלאך ה' נורא מאד. ובספר ישמח משה להקדוש ר"מ מיימעלבוים וצללה"ה מאוהעל (ריש פ' אחרי) שזוהי בחינת הצדיקים שהם מבתי גואי, ומתם היה משה רבינו ע"ה ואהרן, שבכל עבודתם ותפילתם לא היתה ניכרת בהם שום תנועה והתפעלות.

כי כן הוא עבודתם של הצדיקים, שהיו עומדים תמיד בפחד לפני ה', עד שלא יכלו לזוז ממקומם<sup>ה</sup>, ואף לא להוציא הגה מפיהם. ובפרט היה כן בימים הנוראים, שאז הוא הזמן המוכשר לעבודה נשגבה זו. וכמו שמסופר עוד על הרה"ק מרוזין זי"ע (מובא בס' אבקת רוכלים פ"י דברי קבלה פז, בשם הרה"ק ר' מרדכי חיים מסלונים זצ"ל): שפעם ביום הכיפורים בתפילת נעילה, עמד זמן רב ולא נמר את תפילת הלחש, עד שכבר היתה שעה מאוחרת בלילה ולא ידעו מה לעשות, נכנס בנו ר' שלום יוסף ז"ל ודיפדף את הסידור שהיה מתפלל בו, ואחרי רגעים אחדים נמר את תפילתו, ואמר הרב ר' שלום

מתקבל על הדעת שיהיה נחשב ליחוד גדול בישראל, כדי ללמוד ממנו.

**אולם** יחוד יהודה ותמר, הרי הוא תמוה מאד מתחילתו ועד סופו, מלבד עצם המעשה שהיה בו בזיונות נוראים, גם זה שנעשה בפרשת דרכים, א"כ איך יתכן לומר שהוא היחוד הגדול ביותר. אלא ודאי מונח כאן יסוד גדול, כי דווקא כשבאים למצב של חסר אונים, שאינו יודע כלום, ונראה לו שאין לו תיקון, ואז מתבטל להנהגת השי"ת, אז זוכים שיצא ממנו מלך המשיח.

## עובדות מצדיקים בדרגא זו

וזה היה גודל עבודת הצדיקים שרפי מעלה, שבימים האלו בעת שהיו עומדים לפני ה' בתפילתם לא היו זזים ממקומם ועמדו בפחד בפני הדר גאון עוזו, וכמו שמובא בספה"ק שם משמואל (ואתחנן תרע"ה) וז"ל: וב"ק אבי אדמו"ר וצללה"ה [בעל האבני נזר] סיפר, שבחיותו הולה ר"ל, נצמזה מאת כ"ק זקיני האדמו"ר הגדול וצללה"ה מקאצק להתפלל ברה"ה ויוה"ב אתו עמו בחדרו המיוחד

ת. ידוע ומפורסמת העובדה שכשנגיש הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע לומר 'המלך' ביום ר"ה, התעלף מרוב פחד, וכשהקיצוהו הסביר סיבת התעלפותו שעלה בליבו טענת אספסיינוס קיסר, המובא בגמרא (גיטין נו:), לרבי יוחנן 'אי מלכא אנא, עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי', שאם אני צועק ואומר להקב"ה שמלך הוא, א"כ איפוא, היכן הייתי עד עתה משך כל השנה, ולמה לא עלה בדעתך עד עכשיו שהנך עומד לפני המלך.

לאבינו שבשמים, ולכן אף מי שלא חטא מימיו, הוא נעשה כעת בטל ומבוטל לגמרי אל השי"ת.

### משל מהרה"ק מצאנו זי"ע

ודבר זה מתבאר ביותר במשל השלישי שהיה נוהג הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנו זי"ע לומר בניגון מיוחד להתעוררות תשובה, עד שהיו כל העם גועים עמו בבכיה. וכך הוא המשל: מעשה בנן מלך, שאהבת אביו אליו היתה אהבת נפש, ונידלו על כל השרים והממונים, ולא חסך ממנו מאומה. לימים סרה בן המלך לאביו, ועשה מעשים אשר המה נגד רצון אביו, עד אשר בלתה אליו הרעה מאת אביו המלך, ומיד ישבו כל שרי המלוכה לדון בדינו ולראות איזה עונש ינתן לו לשכך חמת המלך, עד שנמנו ונמרו שמחוייבים לגרשו מחצר המלוכה לבל יראה עוד את פני אביו המלך, המלך לא היה יכול למחול לבנו על אשר עשה, וכבש רחמיו ושלחו לנפשו, בן המלך נע ונד ממקום למקום. וכשעבר זמן מה שכח את אשר עבר עליו ומהיבן בא, עד שהגיע לכפר נידח ונשתקע שם ונעשה לאיש כפרי מגושם.

ויהי היום והמלך עבר במדינתו מעיר לעיר, ויצא כרוז מלפניו לאמר, כל מי שברצונו לבקש בקשה מלפני המלך יבוא אליו ויבקש ממנו, והמלך בטובו הגדול יעשה כבקשתו, ומיד כששמעו בני המדינה את דבר המלך

יוסף, שהכיר בו שהוא עומד לפני ה' בפחד גדול כזה שלא היה יכול להרים ידו להעביר את הדף, ובעל פה לא רצה להתפלל, ולכן כאשר הוא העביר את הדף היה יכול להמשיך ולגמור.

### עבודת יום ראש השנה בבחינת 'תרועה'

זהו עיקר העבודה הפנימית ביום גדול וקדוש זה, לבוא למצב של בושה גדולה, עד שכמעט ולא יוכל לזוז ממקומו מרוב בושה, כי מי הוא שיכול להעיד על עצמו שלא חטא ושהוא יצא חובתו כלפי מעלה, וככל שמשגיג יותר גדלות ה' יותר מתבייש ומפחד ממנו תמיד.

ולכן ביום זה צריך להיות בבחינת מקונן, כמו העומד לפני המת – שהם חיינו שהיה חי עד עכשיו – בהיותו מכיר שפשוט לא שייך להמשיך הלאה במצב כזה. וזהו 'יום תרועה', שמצד אחד מילל בלי שיהיה לו כעת איזה מהלך, ומצד שני הוא גם מלשון ריעות, שמחבר ומבטל עצמו כליל אל השי"ת, ע"ד שאיתא בזוהר הקדוש (בשלה נה:): 'למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך' (תהלים קכב ח), **דישראל אקרונ אחים ורעים לקודשא בריך הוא וכו'.** וזה תלוי בזה, היות ויום זה הוא יום של התקרבות והתחברות עם השי"ת, לכן מגיעים אז להשגה זו שאינו יכול לדבר ולא לזוז מרוב בושה, כי הוא מתחיל להבין גדול הקשר וההתקרבות בין ישראל

## יום תרועה יהיה לכם

יא

לכל הברואים ועשה ועושה ויעשה  
לכל המעשים, אז הוא להיפך מתקרב  
ומתחבר אל השי"ת.

**תקיעת שופר – מהותה של יובל**  
ובזה מבואר גם מה שלמדים תקיעת  
שופר מיובל כמובא לעיל,  
דהנה איתא בספרי קודש לבאר את  
שורש מצות היובל שהוא מעלמא  
דבינה<sup>ט</sup>. ויסוד הדברים הוא, כי הנה  
מצות השמיטה דומה למצות השבת,  
וכפי שחוזר ונשנה שוב ושוב בפסוקי  
הפרשה (ויקרא כה ב-ו) 'כי תבואו אל  
הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה  
הארץ שבת לה' וכו', ובשנה השביעית  
שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה'  
וכו', שנת שבתון יהיה לארץ וכו',  
והיתה שבת הארץ לכם' וכו'. שכמו  
שהשבת הוא נזר ועטרה לששת ימי  
המעשה, כן שנת השמיטה היא  
הגבוהה מכל השנים שעוסקים  
בעבודת האדמה, ולכן נצטוונו לנוח

ודתו מניע, כולם נשאו רגלם חיש מהר  
ובאו אליו, ובין הכאים עבר בן המלך  
וביקש מאביו את בקשתו לאמר לו,  
הנה בעוד ימים מועטים כאים  
לקראתנו ימי החורף, ואין לי מחסה  
מפני הגשם והשלג, לכן שאלתי  
ובקשתי שיצוה המלך ויבנו לי אוהל  
קטן אשר בו אמצא מחסה מזרם  
וממטר, מיד געה המלך בבכיה רבה  
עד מאד בראותו עד להיכן הגיע בנו,  
עד אשר שכח כלל מקום מוצאו שבן  
מלך הוא, ואין בקשתו עוד לשוב  
לחצר המלוכה להיות מהרואים פני  
המלך, אלא בקשתו היא על דברים  
פחותי ערך ומנושמים ביותר בזמן שיש  
בידו לזכות לכל טוב ולחזור לבית  
המלך ולא יחסר לו מאומה.

והנמשל מובן מאליו, וכמו שנתבאר  
לעיל, שאם האדם חושב  
שיש לו איזה מהלך כאן בעולם, אז  
הוא תועה בדרכו ומתרחק יותר  
מהשי"ת, ורק אם מבין שהשי"ת בו  
לכדו תלוי הכל, והוא בורא ומנהיג

ט. יסוד זה נזכר כמה פעמים בזוהר, ונציין כמה מהם: 'ובל אימא עלאה בינה' (בהר)  
רעיא מהימנא קח).

וכן איתא עוד (שם קיד): 'ומאי חירות, גושפנקא דעלמא דאתי, דביה הוה חירות  
בכל מיני חירות וכו' דהא יובל קרי חרות, ועביד חירות לכל עלמין'. וראה ב'אור  
החמה' שם בשם ר"ג: 'ומאי חירות גושפנקא דעלמא דאתי וכו', והיינו הבינה  
הנקראת עולם הבא ששם החירות'.

ועוד מצינו (תיקו"ז תיקון לב עו): 'חמשיין זמנין אדכיר באורייתא יציאת מצרים,  
לאשתמודעא בדרגא דאפיק לון דאיהו יובלא, דאתמר ביה 'יובל היא שנת  
החמישים שנה' (ויקרא כה יא), ואינון חמשיין תרעין דבינה דאתמסרו למשה מסיני  
בר חד דלא אתמסר ליה'.

שזהו גם עומק מהותה של יובל כמבואר.

**ואף** עצמה של מצוות התקיעה היא דייקא בקול שהיא למעלה מן הדיבור – בחינת בינה [שהיא למעלה מהמידות שהם בחינת דיבור ומעשה]. והוא הוא מהותה של האי תשובה עילאה, הצעקה מעומק פנימיות הלב, וכמו שכתב הרב בעל התניא זי"ע בליקוטי תורה (נצבים סי' ג): הנה אמרו רז"ל (ר"ה טז), אמר הקב"ה, אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם, זכרונות שיעלו זכרוניכם לפני למוכה, ובמה בשופר. כי הנה ראש השנה הוא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, שנברא בו אדם הראשון בר"ה, ואמר 'ה' מלך נאות לבש' וגו' (תהלים צג א), לפי שאז נתגלה מלכותו יתברך, והיה זה באתערותא דלעילא בלבד, ועבשיו צריך להיות זכרון ליום ראשון ע"י אתערותא דלתתא, לעורר התגלות מלכותו ית' עלינו ע"י זכרון הברית וההתקשרות שבין ה' ובינינו, והיינו על ידי השופר שהוא בחינת תשובה עילאה, בחינת צעקת הקול מעומקא דליבא מנקודת פנימית הלב, עד שאין כלי הדבור יכולים להגבילה מפני שהיא קול בלבד, ולכן אין אומר ואין דברים אלא בחינת תקיעה קול פשוט, ושברים הוא ג"כ אינו אלא קול, אלא

בה. אמנם מצות יובל מהותה למעלה מכל זה, שהיא בשנה השמינית, ואחר סופרים שבע פעמים שבע שמיטות שהם בחינת הטבע, מתעלים לבחינה שהוא מעל הטבע (מהר"ל נר מצוה ח"ב ועוד רבות) אל השנה השמינית - שנת היובל, שהיא שנת החמישים הרומזת לשלימות חמישים שערי בינה, שהם למעלה מהשכלת אנוש היכול להגיע רק עד מ"ט שערי בינה.

**וממעם** זה חוזרים השדות לבעליהם והעבדים חוזרים לבתיהם בשנת היובל, כי זה בא להורות על מה שכל הבריאה משתוקקת לחזור לשורשה ולצאת מכבלי העבדות תחת היצר אל תחת כנפי השכינה שהוא 'עלמא דחירות' – השער החמישים שבבינה.

**ובזה** מתבאר שפיר השייכות שבין תקיעת שופר בראש השנה למצות יובל, דהנה לפי מה שביארנו עבודת התשובה של ראש השנה הוא בחינת תשובה עילאה, המוציאה את האדם מקטנותו וחומריותו, אל תוך כנפי השכינה, ועי"ז מתעלה מכל חזו דהאי עלמא בהיותו בטל ומובטל לגמרי להנהגת הבורא יתברך, והרי מבואר בספרים הקדושים שתשובה עילאה הוא בחינת בינה [ה' עילאה],

י. עיין באגרת התשובה' לרבינו מרן בעל התניא זי"ע שמיוסד על דברי הזוה"ק, ועוד רבות.



## יום תרועה יהיה לכם

יג

חטאים ולא אומרים וידוי, רק אנו עוסקים עם כללות מצב האדם איך התרחק מאביו שבשמים, והאיך הוא משתוקק עוד הפעם להתדבק בו ולילך בדרך הישר והטוב. ולכן היה נוהג האריז"ל לבכות הרבה בתפילת ראש השנה אפילו שהיה יו"ט, והיה אומר "כי מי שאין בכיה נופלת עליו בימים האלו, הוא הוראה שאין נשמתו הגונה ושל"מה" (שער הכוונות הקדמה לדרושי ר"ה).

### תקיעת שופר הוא כלות הנפש

ובפרט העת המוכשר לכך הוא בזמן תקיעת שופר, כמו שנתבאר שהוא שורש ה'תרועה' בבחינת ילילי יליל. ולכן היה האריז"ל מתוודה בלחש בעת התקיעות דמיושב (שם), כי ודאי לא חטא מימיו, ולא היה לו על מה להתוודות, אלא שהוידוי היה תשובה מתוך כלות הנפש וביטול מוחלט, שלא ראה איך הוא יוצא במעשיו כלפי מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכל זה בא לו רק מכת גודל השגתו.

ולכן עיקר המצוה הוא לשמוע קול שופר, ולא להיות תוקעים בעצמם [וגם לא מוזכר בתורה במפורש לתקוע בשופר], וכן היו נוהגים כמה וכמה צדיקים שלא לתקוע

שיש בקול עצמו כמה בחינות ותנועות, גנחוי גניח בו, ע"כ.<sup>א</sup>

הבכיה בראש השנה אינה של צער ונמצא בחינת התשובה של ראש השנה, ילילי יליל, בכיה מהתבטלות ובושה בלי שיעור ובלי גבול. ודומה לזה מצאנו בספר האגור (שבת ס"י תב): מצאו תלמידיו של רבי עקיבא את רבי עקיבא שהיה בוכה בשבת, אמרו לו תלמידיו, למדתנו רבינו 'וקראת לשבת עונג'. אמר להם, זהו עונג שלי. ועפ"ז נפסק להלכה ברמ"א (או"ח סי' רפ"ח ס"ב) שמי שיש לו עונג אם יבכה, מותר לו לבכות בשבת. כי בכיה זו של רבי עקיבא היה בכיה של דביקות, ולא של צער החטאים, ולכן זה אינו בגדר צער אלא בגדר עונג, וכמו שכתב הט"ז (שם סק"ב): ונראה לי, דהיינו שמרוב דבקותו בתקדוש ברוך הוא זולגים עיניו דמעות, שכן מצינו ברכי עקיבא בזוהר חדש (וירא מדרש הנעלם צח:)<sup>ב</sup>, שהיה בוכה מאוד כאמרו שיר השירים, כאשר ידע היבן הדברים מגיעים, וב"ה מצוי במתפללים בכוונה, ע"כ.

ועל דרך זה הוא גם בראש השנה, שאין אנו מתעסקים בו עם

יא. ועין עוד שם שהאריך באופן נפלא מאד בביאור ענין זה.

יב. וזה לשונם (בתרגום ללשון הקודש): כשהגיע לפסוק (ש"ה"ש ב ה) 'סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני', לא היה יכול רבי עקיבא לסבול, והרים קולו בבכיה, והיה צועק, ולא היה מדבר מיראת השכינה שהיתה שם, ע"כ.

הביטול, ועוד יותר מזה יבוא לכלות הנפש ודביקות גמור בבורא כל עולמים, והוא הוא עיקר התשובה.

ולבן יש להשקיע את כל כוחו ומוחו בעבודת תקיעת שופר, שזהו הזמן המסוגל ביותר לבוא למעלה זו כמבואר. ואכן גם בפועל רואים כן, כי לו יהיה שיבוא מאן דהוא בזמן שתוקעים בשופר בראש השנה, וירצה לתת לו איזה מין מאכל שהוא תאוה לעינים וכדומה, האם יהא מי שיהא מסוגל בכלל להסתכל עליו. כי כן הוא הרגשתו הפנימית של כל מי שבשם ישראל יכונה המתגלה בזמן נשגב זה, הרגשת העמידה לפני המלך, הגורמת לבושה נוראה שלא יהיה מסוגל לכלום. אלא שצריכים לשמור התעוררות זו בקרבו לכל ימות השנה.

ובבן יעזור השי"ת שנזכה שיהיה לנו הדעת הנכון, כדי שנוכל להתרכז ולדבק עצמינו במאד מאד בחי החיים ב"ה, בבחינת 'כי עמך מקור חיים באורך נראה אור' (תהלים לו), ונתמלא בהרגשת התבטלות מעין ההתבטלות שהיה במתן תורה, וימלא משאלותינו לכתובה וחתומה טובה.

בעצמם אף שהיה בכוחם לתקוע, והוא כי באמת לא היו מסוגלים לתקוע, כי היו שורים בבחינה הנ"ל של כלות הנפש עד שלא היו יכולים לעשות מאומה [ובפרט שהבעל תוקע גם צריך לכוון שיצאו התקיעות כהלכתן].

ועל כן 'בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' (תהלים צח ו), כי בעת תקיעת שופר אז הוא עיקר המלכת השי"ת וההתחברות אליו. ולכן יום ראש השנה הוא יום ששורה בו פחד<sup>3</sup>, מחמת התקרבות הנפשות לעילא. ובוזה יתכן לבאר הכתוב (שם פא ד) 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו', ודרשו חז"ל (ר"ה ת). איזהו חג שהחדש מתכסה בו, הוי אומר זה ראש השנה. כי מהות יום זה הוא בחינת מכוסה, שהאדם משיג שאין לו שום הבנה ומהלך בעצמו וכנ"ל.

קנין נצח מראש השנה לכל השנה ומיום זה יכולים לצאת עם קנין נצח, של ביטול מוחלט להשי"ת, עד שימאס ויבזה בעיניו עד שלא יוכל לסבול כל העניינים שהם היפך

יג. כתב בספה"ק יושר דברי אמת (קונטרס השני כ): בראש השנה מתאספים כל הכחות של נפש האדם והעולם והשנה לשרשם ומתצמצמים בראש, כמו בשעת הבריאה כשעלה ברצון הפשוט לברוא עולמו ית"ש, וזה ענין מה שאומרים (תפילת ר"ה) 'ובו תנשא מלכותך'. כי ענין מה שהשי"ת נקרא מלך עולם, הוא על התראות יראה ופחד המקור האדנות על הענפים הנאצלים ונבראים ונוצרים ונעשים ממנו ית"ש, ויש התראות האדנות למטה ואינו כ"כ פחד כמו פחד כשהעבד נכנס בהיכל מלך ממש במקום גבוה והמבין יבין, וזהו ענין ראש השנה וכו'.

# כי חק לישראל הוא

## גודל סגולתה ועבודתה של ראש השנה

והדברים מבהילים על הרעיון, עד היכן מגעת כוחה של תפילה, שהרשות נתונה לבקש בתוקף ובגבורה משאלות הלב, ולא זו בלבד, אלא שמן השמים מבטיחים לשואל זה כי יתמלאו משאלותיו במידה טובה. ומן הראוי להתבונן בדבר זה.

**ובנוסחאות** התפילות של הימים הנוראים אנו מוצאים, שמסדרי התפילות קבעו בסיום תפילות המוספין בימי ראש השנה ויום הקדוש את התפילה הנרגשת 'כהיום הזה תביאנו ששים ושמחים כבנין שלם' - סוג בקשה, המזכרת לנו במקצת את תפילתו הנזכרת של מביא הביכורים 'איני זו מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה', ושעל זה הוא מובטח מן השמים שבקשתו תתמלא. ויש להבין הדבר מדוע אכן קבעו בקשה זו בימים אלו.

**ועל** תפילה בסגנון זה אנו מוצאים בסיפורו של חוני המעגל (תענית כ"ג), שפעם אחת יצאו רוב ימי עונת הגשמים ועדיין לא ירדו גשמים, ושלחו לחוני המעגל שיתפלל וירדו גשמים, ומכיוון

גודל כוחה של תפילה

**איתא** במדרש (תנחומא כי תבא - פרק א), וזה לשונו, "צפה משה ברוח הקודש וראה שבית המקדש עתיד ליחרב והבכורים עתידין ליפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלשה פעמים בכל יום, לפי שחביב תפלה לפני הקב"ה מכל מעשים טובים ומכל הקרבנות שכך כתיב (תהלים, קמא, ב) תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב".

**ובהמשך** דברי המדרש אנו רואים דבר נורא, "יורד אדם לתוך שדהו ראה אשכול שביכר תאנה שביכרה רמון שביכר, מניחו בסל והולך לירושלים, ובא ועומד באמצע העזרה ומבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ ישראל, שנאמר השקיפה ממעון קדשך וגו'. ולא עוד, אלא שהיה אומר איני זו מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה, שכתוב אחריו היום הזה ה' אלוקיך מצוך לעשות, אמר רבי שמעון בן לקיש, יצתה בת קול ואמרה לו, תזכה לשנה הבאה ותביא כהיום הזה", עד כאן דברי המדרש.

## מילי דמלכא

באדם הנוטע עץ חרוב סמוך לביתו, וביורר אצלו חוני כמה זמן לוקח מאז נטיעת עץ מאכל זה עד טעינתו בפירות, ומשקיבל תשובתו שזה לוקח שבעים שנה, שאל אותו חוני האם הינו בטוח בעצמו שהוא הולך להאריך ימים ושנים עד שיוכל ליהנות מיגיעתו, ענה לו הנוטע, כי כשם שהוא נולד ליד עץ טעון חרובים שאבותיו נטעו בשבילו, כך הוא טורח לבני וביתו אחריו שיהנו אף הם.

**והמשך** הסיפור היה, כי חוני המעגל הסב בקרבת מקום לנטיעה זו, ובאורח פלא נרדם במקום לשינה עמוקה בת שבעים שנה, וכשהתעורר משנתו הארוכה נכח כמו עיניו איך שנכדו של נוטע פלוני קוטף את פרי החרוב מעץ זה, ואז הבין למפרע הפירוש בדברי הפסוק היינו כחולמים. עד כאן מהמסופר בגמרא במה שנוגע לענייננו.

**והנה** כל רואה ישתומם להבין סיפור זה לאמור, מדוע טרחו כל כך להראות מן השמים לחוני המעגל על יישוב המקרא שהתקשה להולמו על נכון, הלוא מקראות רבות היו בלתי מובנים במהלך כל השנים ללומדים רבים וטובים, ובשום פעם לא מצאנו שמן השמים דאגו ליישב להם מקראות אלו, ומדוע איפוא זכה לכך חוני המעגל. כן יש להבין מדוע הסמיכה הגמרא עובדה זו למה שמסופר מקודם על צדיק זה.

שהתפלל ולא נענה, עג עוגה ועמד בתוכה, ואמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך, נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם על בניך. ובהמשך מסופר, שהגשמים אמנם החלו לרדת, אך לא בדרך כבוד, אולם כל עוד וחוני לא היה מרוצה מכך לא יצא מעוגתו, עד שהקב"ה מילא כל משאלות לבו כרצונו.

### מדרגת תפילתו של חוני המעגל בבחירת בן המתחטא לפני אביו

**ובהמשך** איתא, כי שמעון בן שטח שלח לו, שאלמלא חוני הוא היה גוזר עליו נידוי וכו', והסיבה שאינו גוזר עליו נידוי היא, שבתפילתו הוא מתחטא לפני המקום ועושה לו רצונו, והוא דומה בזה לבן המתחטא על אביו ועושה לו רצונו, ואומר לו אבא הוליכני לרחצני בחמין, שטפני בצונן, תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן לו, ועליו הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתיך.

**שוב** מסופר שם בגמרא, כי כל ימיו היה חוני המעגל מצטער להבין את דברי הפסוק 'שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים', כי כלום יש מי שיכול לישון ולחלום משך שבעים שנה, שלדבר כזה ממשיל הפסוק את שיבת ציון לאחר גלות בבל. עד שביום אחד הבחין

ולאחד שחי בדרגה גבוהה זו, דואגים מן השמים להבינו על נכון וליישב את קושייתו, ובהיות ולא היה עד אז אדם בעולם שישן שינה ממושכת כעין זו, שוב לא היתה כל ברירה אלא להוכיח לו את הענין מיניה וביה.

## מילוי משאלות לב האדם הדבוק עם קונו בכל רגע

**ובשם** שבהבנת דברי התורה דואגים מן השמים להרגיע את נפש הצדיק הדבוק בו יתברך, הרי שהוא הדין כשמדובר במשאלותיו בענייני גשמיות, שיהודי כזה יכול להתעקש ולהפציר על דבר עד שיענוהו מן השמים כאשר יעלה על לבו לשאול עד עולם, ויכול להיות לבו סמוך ובטוח שתפילתו לא תשוב ריקם.

**וכואת** היתה מעלתו ומדרגתו המיוחדת של חוני המעגל, עליו הגדיר שמעון בן שטח שמערכת היחסים הקיימת בינו לבין הקדוש ברוך הוא, מתנהלת כיחס הבן אל האב, וכלשונו 'כבן המתחטא לפני אביו', ומעתה אין כל פלא עד היכן הגיעה כוח תפילתו שהיה יכול להישבע שלא יזוז עד שהשי"ת ימלא משאלות לבו לטובה. ובדברים אלו אף נבין מדוע הסמיכה הגמרא עובדה זו עם עץ החרובים למה שמסופר למעלה מענין תפילתו על הגשמים, שמאחר וזכה לדרגת הדביקות כבן המתחטא לפני אביו, אין כל פלא

הנהגת הבורא עם אדם שהקושיא גורמת לו להצטער כל ימיו עד שיזכה לדעת את התשובה לכך

והענין יובן, שבדרך כלל אדם מן השורה מורגל, שכאשר מתעוררת אצלו שאלה בהבנת סוגיא כל שהיא, שבתחילה הוא מנסה לעיין ולהשיג תשובה על שאלתו, אך ככל שאינו מצליח למצוא יישוב נכון על הדבר, הוא ממשיך הלאה להתקדם בלימודו, כמו בשגרת חייו, כשדבר הקושיא אינו מונע ממנו את המאכל ואת השינה, וכמאמר העולם 'מקושיא לא מתים'. כשיהודי מתיישב להגות בלימוד חומש ורש"י, ואינו מבין על נכון פסוק מסוים, הוא חושב לעצמו, כי כשירחיב ה' גבולו ויהיה לו יותר פנאי, יעיין אולי בדברי המזרחי או השפתי חכמים, ותו לא...

**אולם** כשחוני המעגל התקשה בהבנת הפסוק 'היינו כחולמים' הוא לא המשיך הלאה, וכעדות הגמרא 'כל ימיו היה מצטער על מקרא זה', הדבר הפריע לו את המשך תפקוד החיים עד שיבין את דברי הפסוק. דרגא זו נובעת מדביקות ואהבה עצומה לבורא כל עולמים באופן מבהיל, עד שכל החיות שלו הפכה לחטיבה אחת של דביקות בה' ובתורתו, בזה היה חושב ובוזה מילא את כל ישותו, ומשכך, שוב אין כל פלא, שבאם אינו זוכה להבין פסוק בתורה הוא שרוי בצער עמוק, כי חולת אהבה הוא.

## מילי דמלכא

ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו  
 [נאמנם על פי נוסחתינו - נוסח קאסוב  
 ויז'ניץ, מדלגים על תפילה זו, מאחר  
 ובקשה זו אינה תואמת עם חתימת  
 הברכה בה אנו מודים להקב"ה על  
 יצירת המאורות כשהכוונה היא על  
 יצירת המאורות ברקיע השמים, ודבר  
 זה אינו עולה בקנה אחד עם ענין  
 הבקשה על זריחת אור ציון. וטעמם  
 של אלו שלא השמיטו נוסחה זו היא,  
 כי הרא"ש מפרש את ברכת יוצר  
 המאורות דקאי על אור ששת הימים,  
 ולפי זה מובן שפיר סמיכת בקשת  
 תפילה זו שהקב"ה יחדש אור זה,  
 לחתימת הברכה שמברכים על מאורות  
 הללו. וכדמובא בטור (או"ח סימן נט)  
 'ונוהגין באשכנז לחתום כאמור  
 לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו  
 אור חדש על ציון תאיר ונזכה כלנו  
 במהרה לאורו ברוך אתה ה' יוצר  
 המאורות, ואין נוהגין כן בספרד, וכן  
 כתב רש"י שאין לחתום באור העתיד  
 שאינו מעין החתימה, לפי שסדרו  
 חז"ל הברכה על אור המתחדש בכל  
 יום ולא על אור העתיד. ואדוני אבי  
 הרא"ש ז"ל כתב בתשובה, דהוי שפיר  
 מעין החתימה, ופתיחה דיוצר אור  
 היינו אור שברא הקב"ה בששת ימי  
 בראשית, ולא היה העולם כדאי  
 להשתמש בו וגנוז לצדיקים לעתיד  
 לבא, ועל אור זה נאמר (ישעיה ס)  
 והלכו גוים לאורך, והיינו נמי אור  
 חדש שחדש בששת ימי בראשית  
 שעתיד הקב"ה לחדש לנו'. ע"כ.]

מדוע היה תובע בתוקף שאינו זו משם  
 עד שיתמלאו משאלותיו, כי כאמור זה  
 הוא הנוסח בין בן לאב.

**ובענין** זה מצאנו גם אצל משה רבינו  
 בעת מחלוקתו של קרח,  
 שכאשר ראה כי אפסה כל תקווה  
 לעצור את להט המריבה בעדם, אמר  
 להם (במדבר טז, כה - לב) 'בזאת תדעון  
 כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים  
 האלה וגו', אם כמות כל האדם ימתוך  
 אלה וגו', ואם בריאה יברא ה' ופצתה  
 האדמה את פיה ובלעה אתם וגו',  
 ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם'.  
 והן הן הדברים, שהצדיק הדבוק בחי  
 עולמים בכל רגע מחייו, הרי כל דיבור  
 שמוציא מפיו עושה ופועל את  
 פעילתו.

### הבנת ענין 'שיבת ציון' הקיימת בנפש האדם

**וברוח** הדברים נוכל להבין ולהשכיל  
 בעבודתנו המיוחדת השייכת  
 לימי ראש השנה בהם אנו מחדשים  
 את המלכת הבורא יתברך בעולמו,  
 וכד בכד אנו עורכים בימים אלו את  
 בקשתנו שנזכה להיזכר ולהיכתב  
 בספר חיים ברכה ושלום ושילמא ה'  
 שאר הצטרכותנו. וזאת בהקדם הבנת  
 ענין 'שיבת ציון' הקיימת בנפש  
 האדם, כי כשם שישנה שיבת ציון  
 בעולם, כך קיים מושג זה בנפש.

**והענין** יובן על פי נוסח הבקשה  
 בברכת יוצר 'אור חדש על

## כי חק לישראל הוא

חי רק בבחי' חיות מצומצם מאד והוא כמו בהמה כנ"ל.

והנה זהו שאה"כ (בראשית א, ב) והארץ היתה תהו ובהו היינו הגוף בבחינת תהו ובהו וחשך על ידי החטא והסתלקות אור הנשמה ממנו כנ"ל. והודיע לנו הכ' בזה כי אעפ"כ עולם חסד יבנה ובחסדי הש"י ב"ה לבל ידח ממנו נדח הנה גם אחרי החטא השאיר לו ברכה בקרב הארץ לשוב בתשובה. ומיכן נמשך להחוטא שיעשה תשובה. ע"ז אמר הכ' (שם) ורוח אלהים מרחפת על פני המים. והוא ע"ד המובא בעץ חיים כי לעולם אפי' כשמסתלקין אורות למעלה אינם מסתלקין לגמרי בכל בחינותיהן, אמנם מניחין מכחם ומבחינות עצמן קצת הארה למטה במקום אשר עמדו שם בראשונה וזו ההארה אינה נעקרת משם לעולם ועד גם אח"כ והארה הזאת נקראת רשימו.

הנה ע"ז הדרך הוא ג"כ בבחי' אור הנשמה שבהאדם אעפ"י שתסתלק למעלה כנ"ל הנה תמיד נשאר ממנה הארה ורשימו במקום אשר היה שם בראשונה והוא כמו בחי' ההוא רוחא דשדי בגווה שאינה נפרדת לעולם כנ"ל. והנה בחינת ההוא רוחא ורשימו הנשאר באדם מההוא דשביק בה מתחלת ביאה הראשונה של הקדושה בקרבו שע"כ נעשה היא כלי העומדת בקרב איש ולב עמוק וסוער ומקשקש בקרבו תמיד לעשות

ובספה"ק זרע קודש (ליל ב' דתנוכה) מפרש כוונת ברכה זו, שאנו מתפללים להקב"ה, שהארת הנשמה הקדושה לא תסור מן האדם אף לאחר שנתלכלך חלילה בחטא, וזל"ק, "וזהו שאנו מבקשים מאתו יתברך אור חדש על ציון תאיר, שהגם שעל ידי החטא, הקדושה מסתלקת מהאדם, מכל מקום לא זזה לגמרי, ונשאר ציון ורושם, כמו שאמרו חז"ל לא זזה שכינה עד שעשתה שכינה רושם. ומבקשים אנחנו, שיאיר אור חדש על הרשימה הזאת הנשארת עדיין בהאדם, שעל ידי זה תמצא הקדושה מקום לנוח בו, ויהיה בריה חדשה, כיון שה' יתברך שמו מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". עכלה"ק.

ובענין הזה מצינו בספה"ק תפארת שלמה (פר' בראשית), וזל"ק (בדילוג לשון), "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו וחושך וגו' ורוח אלהים מרחפת על פני המים ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור וגו'. הנ"ל לרמז בזה על ענין התשובה כי התשובה קדמה לכל. דהנה שמים וארץ הם בבחינות גוף ונשמה כמבואר בסה"ק. והנה אם האדם חוטא ח"ו הנה ידוע שהנשמה מסתלקת ממנו עם כל חיות הקדושה שבישראל כמבואר בסה"ק אשר ע"ז אמרו חכז"ל (ברכות יח:): הרשעים בחייהם קרויים מתים ר"ל שהנשמה וחיות הקדושה מסתלקים ממנו ואינו

## מילי דמלכא

יכול לשפוך שיח ותפילה להקב"ה בדרגת חוני המעגל כבן המתחטא לפני אביו. ואמנם מה שתיקנו לבקש מדי יום תפילה שנזכה למדרגה גבוהה זו, מראה לנו מחד, עד כמה כח אדיר זה נטוע ועד כמה מגעת כחו של כל איש ישראל, ברם, אם המתפלל לא זכה להיות בעל מדרגה גבוהה באמת, תפילתו זו מתקבלת בעיני המלאכים הממונים על התפילות כדבר חוכא ואטלולא, כי מה לו למתפלל זה שראשו שקוע כל היום בהבלי עולם, הזה לבקש על מושגים נעלים אלו, וספק גדול אם תפילות אלו מתקבלות למקומן.

**אך** לא כן כשיהודי מבקש דבר זה בראש השנה, כשביום גדול זה לב כל אחד מתעורר מתרדמתו, וחפץ בכל נפשו ומאודו להתקרב ולהתדבק באלוקים חיים, מחשבותיו ביום זה הם זכות וטהורות עד לאחת, ורעיוניו מלאים אז אך ורק בהמלכת הבורא ברוך הוא, ומשום כך, כשהוא מפיל תחינה שיש בה משום בקשה על כבוד שמים, ועל הארת נשמתו, ברור שיש לתפילה כזאת פנים חדשות לגמרי, ובוודאי שתפילותיו אלו מתקבלות בשמים, ופועלות את פעולתן.

**ופוק** חזי מאי עמא דבר, כאשר אף אלו שמשך ימי השנה הם שקועים יותר בתאוות והבלי עולם הזה, ומאווייהם רחוקים מכל מושגי עבודת השי"ת, הרי כשמגיעים ימים אלו הרי הם משתנים לבריות חדשות,

תשובה ומים נוקבין להעלות למעלה להתדבק באור החיים".

**והמורם** מדבריהם הקדושים, שבנשמת כל איש ישראלי ישנה הארה קדושה וטהורה בהיותה חצובה מתחת כסא הכבוד, אך כאשר האדם פוגם ח"ו בעוונות ופשעים, הוא מסתיר ומכסה עוד ועוד את הארת נשמתו, עד שלא נשאר מכל זה כי אם רושם וציון קטן, ועל האדם להשתדל בתפילה, שהקב"ה יאיר באור חדש את ציון ורושם זה, ויתחדש נשמתו ביתר שאת ועז, וייהפך לבריה חדשה.

**ולפי** זה, כשזוכה האדם ותפילתו זו מתקבלת, הרי הוא אז בבחינת שיבת ציון, שרושם הארת נשמתו שב להאיר בבתחילה, וברגע זה הוא זוכה להתקרב ולהתדבק בקודשא בריך הוא באופן נעלה ומרומם, ונשמתו מבהיק באור יקרות של ששת ימי הבריאה. ודבר זה לא נפלאת ולא רחוקה היא, וכל אדם באשר הוא יש בכוחו שנשמתו תאיר באור הגנוז לצדיקים, ועינינו הרואות שתקנו תפילה מיוחדת על כך, כפירוש הזרע קודש הנ"ל.

**בראש השנה יש כח לכל אחד להתפלל בנוסח 'איני זז מכאן עד שתעשה צרכי'**

**וכשיהודי** זוכה למדרגה זו של שיבת ציון, הוא זוכה לדבקות וקרבת אלוקים באופן נשגב, עד שהוא



## כי חק לישראל הוא

כא

**ועל** אף שכאמור לעיל זקוק היהודי הפשוט לרחמים מרובים שתפילתו 'אור חדש על ציון תאיר' תתקבל למקומה, הרי שביום ראש השנה, כאשר החקיקה הקדושה שבנשמתו היא במלוא הודה והדרה, אז אפשר לדבר ולבקש על כל ענין שביום מן הימים אינו מתאים, ואף לבקש זאת בנוסח חוני המעגל שאמר 'איני זו מכאן עד שתעשה בקשתי היום הזה', כי מאחר וביום זה הוא זוכה למדרגה נעלה בדביקות הבורא אז מובטח הוא שימלא ה' כל משאלות לבו לטובה.

**ועלינו** להתחזק באמונה זו, ולדעת איזה כח כביר יש בידנו ביום קדוש זה, וכשיאמין האדם שיש בכוחו ביום הזה לפעול כל מה שיבקש, הדבר בוודאי ישפיע על התנהגותו גם לאחר ימי הדין, ופנים חדשות יבואו לכאן.

**ומובן** מאיליו, שהן אמנם שמן השמים יתצו למלא את מבוקשו, אך כל זה בתנאי שהמבקש ישאר אכן בדרגת דביקותו אף לאחר עבור הימים הנוראים, וכמה יש לו להיזהר, שעם מוצאי הימים הקדושים לא יסתיים הדבר בבחינת 'אז ימלא שחוק פינו...' 'אז יאמרו בגוים...', אלא יראה וישתדל להישאר במדרגותיו הנעלות אותן רכש בימים הקדושים, ובוודאי יזכה לשנה טובה ומאושרת ברוחניות ובגשמיות כפי שהתפלל.

ענייני גשמיותם מתנהלים בצורה אחרת, ואי אפשר להוציא מפיהם דיבור קל שיש בו חשש לשוה"ר ורכילות וכדומה.

**והענין** הוא, כי בראש השנה מתגלה דמותו הנכונה של איש הישראלי, שברצונו ובשורש נשמתו הוא רוצה להיות דבוק בחי עולמים, ומה שבמשך השנה אינו מתנהג בהתאם, הוא רק מרוב היצר הבורע בקרבו שלא ינוח ולא י שקוט עד אשר יביאו על תאוות העולם השפל הזה ואל הבליו, אך כאשר הוא רק מתעורר לקול השופר, הרי הוא מתנתק מיד מכל הרגליו הלא טובים, ומדבק מחשבתו לרצונותיו האמתיים.

**ענין 'כי חק לישראל הוא' דקאי על חקיקת הארת נשמות ישראל**

**ודבר** זה אפשר לרמוז בדברי הפסוק (תהלים פא, ד) 'תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב'. שמאחר והאדם מתעורר מקול השופר ביום חגנו, אז מתגלה החק לישראל, כלומר החקיקה והרושם שנמצא בשורש נשמת כל אדם מישראל, וחקיקה קדושה זו מתבטאת ביום זה בדמותה הראויה והנכונה, וממילא אין עוד בכל השנה יום כזה להיות ראוי ומתאים לקבעו כמשפט לאלוקי יעקב, כי רק ביום זה אפשר לדון את היהודי כאשר הוא במיטבו כראוי וכנכון.

**סוגיית מצוות התשובה  
למדרגותיה השונות**

ומשבאנו לידיעת דרגת הטהרה המושפעת על נשמתנו בימים הנוראים, מן הראוי להתעמק באופני ודרכי החזרה בתשובה שלמה, בכדי שאכן נזכה להידבק ולהתקרב בבורא כל עולמים.

והנה ידועים דרכי ואופני התשובה שקבע הרמב"ם בהלכות תשובה שלו, שיש בדבר זה כמה חלקים כעזיבת החטא, וידידי דברים, חרטה, ויעוין שם איך הוא מבאר כל חלק בפרטות.

**אולם** בשו"ת נודע ביהודה (מהר"ק או"ח חיים סי' לה) שם הוא מורה דרך באריכות לבעל עבירה גדול ל"ע שהיה חפץ לחזור בו מדרכיו הלא טובים, ובין יתר הדרכותיו הוא כותב לו חידוש נפלא, "ועיקר התשובה הוא עזיבת חטא, וידידי דברים בלב נשבר, חרטה בלב שלם, התקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא, והיינו תשובה שישוב אל ה' וירחמהו, וישוב אל ה' היינו שירבק בו, אבל שאר דברים תענית וסיגופים אינם עיקרים".

**ובאמת** מצינו כן בהלכות תשובה להרמב"ם (פרק ז), וזל"ק "גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך, ונאמר ולא שבתם עדי נאם ה' ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה'

אלי תשוב, כלומר אם תחזור בתשובה כי תדבק".

**ובענין** הזה מצינו כתב להמהר"ל (נתיב התשובה פ"ב) בלשונו הזהב "אמנם עיקר הפירוש כי התשובה מה שהוא שב אל הש"י בכל לבבו ובכל נפשו, ודבר זה הוא סדר העולם שהעולם הזה שב אל הש"י ואין לו קיום מצד עצמו רק שהוא שב אל הש"י אשר ממנו הוא נמצא ואליו שבים כל הנמצאים, וזהו קיום שלהם מפני שהם שבים אל הש"י וכו'. ודוקא כאשר התשובה מתוך אהבה שכאשר התשובה היא מתוך אהבה אשר האהבה הוא הדבוק בו ית' לגמרי כמו שנאמר לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו, לבך התשובה שהוא סדר העולם שיהיה העולם דבוק בו יתברך שיהיה לעולם קיום, ומפני כי אין דביקות רק מכת אהבה לבך כאשר התשובה היא מתוך אהבה דוקא נחשבו לו הודונות כזכיות", עכל"ק (בדילוג לשון).

**ובדבריהם** למדנו חידוש גדול ועצום, שיש בחלק ממצוות התשובה ענין התקרבות ודביקות בה'. ויש להבין דבר זה, כי הנה חז"ל הקדושים הורינו (קידושין מ"ט:), שהמקדש את האשה על מנת שהוא צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו. ומשמע מדברים אלו, שרק הרהור תשובה קל כבר הופך את האדם מרשע גמור למדרגת צדיק, ולפי דבריהם ז"ל הרי

## כי חק לישראל הוא

כג

הדביקות אינו מידת חסידות גרידא, כי אם חלק יסודי מעיקרי התשובה.

**והענין** יובן בהקדם התעמקות בלשונו וזהב של אדוננו הרמב"ם ז"ל, שפתח את הלכות תשובה שלו (הלכות תשובה א, א) בזה הלשון "כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו, חייב להתודות לפני הקל ברוך הוא, שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו, זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה". ובעצם דינו זה, נחלקו בו רבותינו הראשונים ז"ל, אם חלק הוידוי הוא אכן תנאי מעכב במצוות התשובה או לא.

**אולם** יש להבין מה הוא הלשון 'כשיעשה תשובה', כי לשון זה משמע, שרק באם ירצה האדם לחזור בתשובה אז מומלץ שיעשה כך וכך, בזמן שחובת גברא היא על כל בעל עבירה לחזור בתשובה שלמה. כן יש להבין את מטבע הלשון שחייב להתודות לפני הקל ברוך הוא, כשבלשון זה משתמש הוא ז"ל פעמים מספר בהלכות תשובה, ועלינו לדעת מה רצה להדגיש בזה.

### תרי גווני תשובה

**והענין** יובן, כי אצל האדם ההמוני מתפרש ענין התשובה כהתפייסות שנתית גרידא, אותה

שעליו לעבור עוד תהליך ארוך וממושך, עד שיזכה להתקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא, ודבר זה הרי אינו ענין שאפשר להשיגו ברגעים בודדים.

**עוד** יש להבין, שבאם כנים הדברים שבהרהור קל אפשר להשיג מדרגת צדיק, אז למה אם כן צריכים לכל העבודה של עשרת ימי תשובה, והלוא ברגע אחד אפשר להיהפך לצדיק גמור. ורבותינו הראשונים יישבו קושיא זו, כי מה שהוא נקרא צדיק, זה רק על מכאן ולהבא, אך כל עוונותיו שהוא נושא עליו ממה שעבר עד היום, ברור שעליו לשוב עליהן במר נפש, עד שיסירו מעליו כל הבגדים הצואים וילבש מחלצות.

**המעלה העליונה בעבודת התשובה זה רק כשהשב מתבונן לפני מי הוא חוזר בתשובה**

**אך** יש להבין ולבאר ענין ההתקרבות וההתדבקות בהקב"ה, שכפי שנשמע מדברי הנודע ביהודה הרי הוא כתנאי המעכב את התשובה. והאמת יורה דרכו, כי על ענין הדביקות מקרא מלא דיבר הכתוב (דברים ל, ב, כ) "ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך וגו' לאהבה את ה' אלוקיך, לשמע בקולו, ולדבקה בו, כי הוא חייך וארך ימיו". והרי לנו, כי ענין

## מילי דמלכא

ראינו בני עליה והמה מועטים, כי מעטים הם אותם שבשעת חזרתם בתשובה הם מכירים בעצמם שעומדים לפני הקל ברוך הוא, והם מוסרים כעת בפניו דין וחשבון מדוקדק על כל מה שעשו במהלך השנה.

**וההבדל** בין שני סוגי תשובה אלו, אפשר להבחין על נקלה

בימים שאחרי הימים הנוראים. שזה שזכה לתשובה אמיתית ושלימה, הוא משנה את דרכיו הלא טובים מן הקצה אל הקצה, ובקרב הימים הוא נשתנה מן הקצה אל הקצה. לא כן הוא אותו בעל תשובה פחותה, שרק כעבור ימי הדין הוא חוזר להרגליו הקבועים, 'ועולם כמנהגו נוהג מיום כיפורים זה עד יום כיפורים הבא עלינו לטובה...'

**ונמצא**, כי ישנם שני מדרגות

בתשובה. האחת היא תשובה פחותה שאינה כוללת חשבון הנפש ופשוש המעשים, ובעיקרה היא נטולה כל התבוננות שעסק התשובה הוא מול הקב"ה בכבודו ובעצמו, ועל בעל תשובה כזה נפסק בגמרא, שקידושו קידושין שמא הרהר תשובה בלבו. אולם מכאן ועד לכנותו "בעל תשובה" הדרך רחוקה עד למאוד.

**ובדברים** האלו מצאנו בספר מנחת חינוך על מצוות התשובה

(מצוה סוד - אות ב), שכתב בזה הלשון "אם כן מצות עשה זו הוי כהרבה מצוות מהתרי"ג שכתב הרמב"ם בספר

עורכים מדי שנה בהגיע ימי הדין, ומעבר לבקשת הסליחה והמחילה אין כלום. אדם מסוג כזה לא עצר לרגע טרם ניגש לבקש את סליחתו להתבונן ולפשפש במעשיו במה הוא יכול וצריך להשתנות, ובאם יעוררהו שלפי הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה, הרי שעליו לקבוע את מרבית שעותיו ללימוד התורה, אז לא מיבעי שבימים טרודים לא יאבה לשמוע על כך, אלא שאפילו בימים פנויים הוא יאות להקדיש כמחצית שעה ללימוד התורה, ותו לא. וברור, שתשובה כזאת אינה נכנסת בגדר של תשובה ראויה.

**ודבר** זה בא הרמב"ם ללמדנו, שהתשובה הראויה והרצויה,

מחייבת את ענין הווידוי הכולל חרטה עמוקה הבאה מתוך התבוננות ופשוש המעשים על העבר, ועי"ז יבוא להעיקר שהוא קבלה חזקה ואיתנה על העתיד. ולהתבוננות נכונה כזו אפשר לזכות רק באם יודע האדם, כי שבא לחזור בתשובה הרי הוא עומד לפני הקב"ה בכבודו ובעצמו ומתחרט לפניו על מה שעשה, ואזי הוא מתכוון, שכאשר ישאלוהו מדוע לא ניצל את כל שעותיו הפנויות ללימוד התורה, הוא יצטרך לספק על כך תשובה נכונה (שמיום והלאה יתרבה עתותיו ללימוד התורה"ק וכו').

**ועל** חזור בתשובה מסוג זה התכוון הרמב"ם באמרו 'כשיעשה תשובה', כי בעשיית תשובה ראויה כזו

## כי חק לישראל הוא

כה

עסק התשובה כי עומד הוא לפני הקל ברוך הוא. לתשובה מסוג זה צריכים להסכמה והחלטה חזקה בלב לגשת לסוגיית התשובה זו מתוך רצינות וכובד ראש, ועל זה התכוון הרמב"ם ודייק בלשונו 'כשיעשה תשובה', כי כאמור מרבית החוזרים בתשובה רחוקים ממדרגה זו. ורק על תשובה מסוג זה כתב הנודע ביהודה, שענין התשובה הוא התקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא, וישוב אל ה' היינו שידבק בו.

### משמעות התשובה בפני הצדיקים שחיו תמיד בדביקות

ומסופר על מרן הנודע ביהודה ז"ל, שהיה עורך את תפילותיו וסדר תשובתו ביום הקדוש באופן מבהיל, עד שמנהג קבוע היה לו, שבעת שהתייצב לתפילת 'כל נדרי', היה משמשו כורך את רגליו ברצועה, וכך עמד על מעמדו בראש כפוף וגוו שחוח מכניסת יום הקדוש ועד לאחר תפילת נעילה, שאז היה משמשו מתירו ממאסרו. וברור, שהנודע ביהודה לגודל קדושתו לא היה בידו על מה לחזור בתשובה, אך הסיבה מדוע היה נוהג כך, כי כל כמה שהאדם זוכה למדרגות גבוהות בקרבת אלוקים, הרי הוא מבין יותר ויותר המשמעות העמוקה בלתי דין וחשבון לפני המלך הגדול והנורא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

המצוות, שאינן מצוה לעשות או שלא לעשות, רק העשיה על תואר כך וכך נחשבת מצוה, כמו גירושין וטוען ונטען ודיני טומאת מת ושאר טומאות, עי"ש דדיני המצוה אם יעשה כך יהיה כך הוי מצוה. הכא נמי דהתורה אמרה אם יעשה תשובה יהיה על תואר כך להתוודות וכדומה, ולפרוט, ובכך תשובתו מקובלת, וזה הוי מתרי"ג מצוות. אבל אינו מבטל כלל שום מצוה אם אינו עושה תשובה, או בעשה ולא התודה לא שייך כלל לומר דביטל מצות עשה או לא קיים, ואינו דומה כלל לציצית, רק דזה הכל מצוה כמו גירושין ודיני טומאות ודיני נחלה, כן נראה ברור". ודעת שפתיו ברור מללו, כי תשובה במדרגתה הפחותה, כמעט ואינה נחשבת למצווה.

**ובמאמר** העולם ליישב את דברי הגמרא (ראש השנה ט"ז:) שאלו שבידם מחצה זכויות ומחצה עוונות תלויים ועומדים מראש השנה עד יום הכיפורים, וקשה, כי אם האדם עסוק בימים אלו במצוות התשובה, אז בזה גופא הוא מקיים מצוה, ואם כן הרי הוכרע כף המצוות לרוב. והיישוב על כך הוא, כי התשובה הפשוטה המורגלת בקרב המון העם, כמעט ואינה נחשבת למצווה, וכדברי המנחת חינוך.

אך הבעל תשובה הראוי הוא זה ששב מעוונותיו מתוך חרטה עמוקה הבאה מקירות לבו, ויודע ומכיר בעת

**העסק התמידי בתורה ובעבודת ה'  
כתנאי מקדים לזכות למדרגת  
התשובה הראויה**

ודעת לנבון נקל, כי כל עוד והאדם רחוק מחיי דביקות בלימוד התורה ועבודת ה', אינו יכול להבין במה דברים אמורים, כי מושגיו רחוקים עד למאוד מחיים של התקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא. ומי שאין לכו בוער בקרבו באהבת הבורא ובדביקות בו יתברך, לא ידע ולא יבין את זאת.

**ובהלצה** המסופרת על אותו אחד שרצה להפוך לאפיקורס רח"ל, אך כמה שניסה לא הגיע לכך, עד שביום אחד נודע לו על אחד שהצליח להגיע לאפיקורסות ה"י, וכמובן שמייהר עצמו להיפגש עם אותו אחד לברר איך משיגים תואר זה. אך כאשר הלה אך החל לשוחח אתו, והבין שבר שיחו אינו בקי כלל בשבילי המקרא והתלמוד, סיבר את אזנו מיד, שממנו 'אפיקורס' כבר לא יצא... כי הוא מקסימום בגדר בור ועם הארץ...

**ואם** האדם רוצה לצאת ידי חובת יהדותו בשיעור דף היומי ועין יעקב זה אולי יספיק כעילה על הספד עושה רושם בעת הלווייתו למנוחת עולמים - ותו לא...

**ומעתה** אין כל סתירה בין דברי הגמרא שבהרהור תשובה אפשר להיקרא צדיק, לבין מה שכתבו

**ובענין** שנאמר אצל משה רבינו (במדבר יב, ג) 'והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה', ונדחקו בזה כל מפרשי המקרא, איך היה יכול משה להתנהג כל כך במידת הענווה, בו בזמן שידע בעצמו את גודל מעלותיו המיוחדות שדיבר ה' אתו פנים אל פנים וכו'. אך הענין הוא, כי הא גופא דזכה למדרגות כה רמות בקרבת אלוקים, זכה להבין על נכון המשמעות של גדלות הבורא במושגים נעלים יותר מכל אדם אשר על פני האדמה, ודבר זה הוא שהביאו לפסגת השלמות בהכרת שפלות עצמו, ולכך זכה לשלמות במידת הענווה.

**ועל** דרך זה מפורש מה דאיתא בגמרא (ברכות כח:), "שכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה, אמר להם וכו', ולא עוד, אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי". והתמיהה ידועה, וכי לא הכיר רבן יוחנן בן זכאי במעלת עצמו עד שלא ידע באיזה דרך מוליכים אותו. אך ההסבר הוא כמבואר, כי דייקא בהיותו כה דבוק בבורא כל עולמים, הפחד שלו גבר פי כמה מכל אדם, מאחר והבין עד היכן מגיע עומק הדין לפני אדון האדונים.

## כי חק לישראל הוא

כו

אחריו האם אכן זכה להגיע לדרגת צדקות, אלא רצתה בעל כזה שהעולם מחשיבו לצדיק, ואף אם אין אמת בגו, ואכן היא קיבלה חתן שהעולם מחשיבים אותו לכך... והרבי מקאצק סבר וקיבל, ונתרצה לגשת לנישואין. ובזה יובן דברי הגמרא הנ"ל, כי כוונת הגמרא המדברת על מדרגת צדיק, זה רק ביחס למה שהעולם מכנה צדיק...

**ומסופר** על הרה"ק מרן בעל יושר דברי אמת וצוק"ל, שכמליץ טוב ומלמד זכות על בני"י היה מכנה כל יהודי בשם צדיק, עד שבא אליו איכר פשוט ומגושם בבקשה שברצונו לבוא אתו בקשרי שידוכים, מששאל אותו הצדיק לפשר בקשתו התמיהה, הצטדק הלה, כי הלוא הרבי הוא צדיק, ואילו אני גם צדיק - לדברי הרבי, ובאם כן למה שהרבי לא יאבה להשתדך אתי. ויען אותו צדיק בפקחותו, כי נכון הדבר שגם אני צדיק ואף אתה צדיק, אולם אני חפץ להשתדך עם סוג הצדיקים שלי, ואילו אתה יכול להשתדך עם סוג הצדיקים שלך... ותרי גווני צדיק איכא...]

### סוד נפילת אפים הוא שינוי מהות האדם

והנה כהיום נשתרש אצל הרבה מקהלות חסידים להקל באמירת תחנון על כל אמתלא שהיא. והאמת היא, שזה לא דבר חדש, כי בתקנות וועד ארבע ארצות מצאנו כבר, שחכמי אותו הוועד קבעו באחת

הרמב"ם המהר"ל והנודע ביהודה על מדרגת התשובה. כי אכן ברגע אחד אפשר להגיע למדרגת צדיק, אך מכאן ועד להגיע למדרגת בעל תשובה שגדול ממדרגת צדיק, וכאמרם ז"ל (ברכות ל"ד): "שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד", צריכים להתייגע הרבה בעסק התורה ומעשים טובים, ועל כן קבעו חז"ל עשרה ימים שלמים של תשובה ותיקון המעשים, וכולי האי ואולי יזכה האדם לחזור בתשובה נכונה וראויה.

[**ובדרך** צחות ניתן להסביר את דברי הגמרא הקובעת שבהרהור קל אפשר להיהפך לצדיק. וזאת על פי המסופר, כי כאשר הרה"ק מקאצק זי"ע בא בכרית הנישואין בזיווג שני, הוא נהיה לגיסו של הרה"ק בעל חידושי הרי"מ זי"ע, והנה לפני מעמד החופה התמהמה החתן ולא אבה לצאת מחדרו, וכאשר התאחזה השעה הלכו לברר אצלו מדוע בושש מלבוא, ויען ויאמר, כי יען שהכלה בחרה בו כחתן הוא מחמת שמחשיבה אותו לצדיק גמור, והאמת אינה כן, וגלל כן הוא חושש לקידושי טעות... וכמה שניסו סובביו להניעו ממחשבותיו אלו לא הועילו בידם, ומשראו שכל ההסברים אינם מתיישבים על לבו, ביקשו מהגיס בעל החידושי הרי"מ שישדלו לצאת לחופה. ואכן הוא בפקחותו הצליח להרגיעו ברגעים מספר, בטענו, כי זה שהכלה בחרה בו בתור צדיק, זה לא לאחר שבדקה

שיתוודה דווקא בפיו כפי שייסד הרמב"ם בהלכותיו (ראה לשונו לעיל), או שבכהאי גוונא אמרינן דדברים שבלב הוי דברים, ומי שאינו מביע את ווידויו בפיו, ורק לבו מלאים במחשבות של ווידוי, האם יצא ידי חובת 'והתודה את חטאתו'.

**ובמדרש** תהלים (מזמור מה) כותב בזה"ל "רחש לבי דבר

טוב, להודיעך, שלא יכלו להתודות בפיהם, אלא כיון שרחש לבם בתשובה, קבלם הקב"ה, וכו'. וכן בני קרח לא היו יכולין לומר שירה בפיהם, אלא רחש לבם בתשובה, ומיד קבלם. ולמה לא היו יכולין לומר שירה בפיהם, שאול פתוחה מתחתיהם ואש מלהטת סביבותם. וכן הוא אומר ואש יצאה מאת ה', תפתח ארץ ותבלע דתן, ותבער אש בעדתם. והיו בני קרח רואין שאול פתוחה מכאן ואש מכאן, ולא היו יכולין להתודות מפיהם. לכך, רחש לבי, וכו'". והרי לנו מדברי מדרש אלו, כי אפשר לקיום מצוות הווידוי על ידי הרהורי הלב.

**אולם** הרי בהמשך הפסוק נאמר 'אומר אני מעשי למלך וכו'

(עיי"ש המשך דברי המדרש, אבל עדיין פשטות הפסוקים במקומה עומדת) הרי לן שצריכים לומר ולהוציא בפה את ביטויי הווידוי בפה, וווידוי הלב בעלמא לא סגי (ויש מהאחרונים שרוצים לתרץ דדוקא דומיא דבני קרח שלא היה שייך להם לומר בפה כמו שמבואר

מתקנותיהם, שיש להיזהר ביותר שלא לזלזל באמירת תחנון.

**ובאשר** נבוא חשבון נגלה, כי כל זמן אמירת התחנון ביום רגיל אינו אורך כי עם רגעים מספר, ומצד שני היא תפילה מאוד גבוהה, ויש להבין מדוע אם כן מנסים כל הזמן להיפטר מזה.

**והענין** יובן, כי אמירת תחנון עניינה שינוי כללי במהות האדם, הסוד של תחנון הוא נפלה נא ביד ה', כלומר מסירות נפש. ובאם האדם שאמר תחנון אינו חל אצלו כל שינוי אחרי התפילה, אז באמת עדיף שידלג על תחנון, מאשר כן יאמר ולא יפעל שום שינוי בהתנהגותו. וכמובן שאין בדברינו משום נתינת היתר כל שהוא לזלזל באמירת תחנון, אך עלינו לדעת שאמירת התחנון היא דבר גבוה מעל גבוה.

**ועל** כל פנים יש להשתדל, שלכל הפחות התשובה שאנו עורכים בימי ר"ה ויוה"ק תהיה כמה שיותר בצורתה האמתית, ובכך נוכל גם כן לתבוע צרכנו בנוסח 'איני זו מכאן עד שתעשה צרכי כהיום הזה'.

### חלק הווידוי בפה צריך שיבוא מעומק הלב

**והנה**, בכל הנוגע לחלק הווידוי שבמצוות התשובה, נחלקו בזה הראשונים, האם הדבר מעכב



## כי חק לישראל הוא

כט

ותירצו, כי הרי כל דברי השירה הזאת לא נאמרו לפי תכנון מראש, אלא שמרוב התרגשות והתלהבות עלה בלבם שיאמרו שירה, ואז תוך כדי התלהבותם לא עצרו כח, ובכת אחת פרצה התרגשותם החוצה, ובאהבה שמקלקלת השיר"ה הביעו את התפעלותם מגדלות הבורא תוך שאגה אדירה שבקעה ממעמקי הלב 'מי כמוכה באלים ה', ורק לאחר מכן המשיכו בסיפור הדברים.

ועל זה הדרך מתאמרא משמי' דמרן קדוש ה' המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א לפרש את סדר המקראות במזמור ברכי נפשי (תהלים קד), שכאשר דוד המלך היה מסדר את שבח הבורא, ומנה על הסדר את חסדיו והנהגתו המופלאה בעולמו ועם בריותיו, התפרץ באחת והכריז את הפסוק 'מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית, מלאה הרץ קניינך', ורק לאחר מכן המשיך בתיאור נפלאות הבורא זה הים גדול וכו'.

ומעתה נתנה ראש ונשובה לסוגיית מצוות הווידוי, כי הגם שצריכים להתוודות בפה אבל עוד צריכים להרהור הלב, דהיינו שאם סדר הווידוי נובע ובא מקרב איש ולב עמוק, ובל העשתונות נתונים עמוק בשברון לב ובחרטה נמורה על כל המעשים הלא טובים, אז הווידוי חשוב ומקובל ומרוצה לפני הקל ברוך הוא, ואדם כזה יכול להיות סמוך ובטוח, כי בסופו של דבר יעזוב רשע דרכו

בהמדרש או חולה מסוכן הנוטה למות מהני הרהור בלב).

וכדבר הזה נחבטו הראשונים גם בעבודת התפילה, האם חייבים להתפלל דווקא דרך הפה, או שמא יוצאים ידי חבות התפילה גם בהרהור הלב, וכפי שדרשו חז"ל (ספרי עקב פסקא ה) על הפסוק (דברים יא, יג) ולעבדו בכל לבבכם, וכי יש לו עבודה בלב, הא מה תלמוד לומר ולעבדו בכל לבבכם, זו תפלה. והרי, שמצוות התפילה היא בלב.

והענין יובן, שבודאי ווידוי צריך להיות בפה, אבל במהות הדיבורים שמוציאים מהפה, ישנם שני סוגי דיבורים, יש את הדיבורים הרגילים שהאדם מוציא מפיו בכל דבר וענין, אולם קיים גם דיבור מסוג שונה לגמרי, הוא המה הדיבורים שבוקעים ויוצאים מעצמם מתוך מעמקי הלב מבלי לסדרם ולתכננם מראש.

ועל דרך שפירשו חסידי קמאי את סדר המקראות בשירת הים, שתוך כדי שעם ישראל מגולל את כל המאורעות שבקריעת ים סוף כסדרם, ותוך כדי פסוקים אלו פצו ואמרו את הפסוק מי כמוכה באלים ה', ואחר כך המשיכו בהמשך השתלשלות העניינים, נטית ימינך, וכן הלאה. ויש להבין, למה סידרו פסוק זה באמצע סיפור הדברים, בזמן שלפי סגנון ויופי המליצה היה יותר לסדרו בסיום אמירת כל השירה.

## מילי דמלכא

מפיהם, ואנו רואים, שתשובתם התקבלה, והתקיימה בהם מוריד שאול ויעל, שזכו לצאת ולעלות מעומק השאול עלי ידי הרהורי התשובה שלהם.

ורמו נוסף טמון באמירת מזמורי בני קרח, כי על האדם לתאר לעצמו טרם גישתו למצוות תקיעת שופר, כאילו קרקע פעור בפניו, שאול פתוחה מכאן ואש מכאן, ואין לו כל מנוס מלהתחרט על מעשיו ולהודו לתשובה ותיקון המעשים, ובאופן כזה בוודאי לרחמים ולרצון סדר תקיעותנו.

**כשהאדם מתפלל למען כבוד שמו  
יתברך אין כל מלאך יכול לעכב  
את קבלת התפילה**

ומדי עסקנו בהכנה דרבה לקראת ימי ראש השנה הבאים לקראתנו לשלו, מן הראוי להסמיך מאמרם של צדיקי קמאי על הפסוק הנזכר 'רחש לבו דבר טוב אומר אני מעשי למלך'. כשהיו ממשילים את הענין להתפילות בימים הנוראים, שהעצה היעוצה לכל איש ישראל, לבקש ולהתפלל בימים אלו למען כבוד שמו יתברך, ואז אין כל מלאך ובריה יכולין לעכב את קבלת התפילות.

והמשילו את הענין לאדם שהופיע בשערי ארמון המלוכה, ובקשתו בפיו כי רוצה לבוא אל המלך להתחנן לו על מצוקה מסוימת העוברת עליו, וכי רק בידי המלך

ואיש און מחשבותיו, וישב אל ה' וירחמהו. אולם אם ההכנה לאמירת ווידוי זה מתבטא אך ורק דרך העיון בדברי כל מפרשי התפילה, אך לבו רחק ממנו, אז למה נחשבת המצווה הזאת, ומה טעם יש בה.

**העבודה של תקיעת שופר לעורר  
את הלב עד שהדברים יבואו לידי  
ביטוי בפה**

**וכאמור,** ההבחנה הנכונה אם הלב אכן רוחש דברים טובים, ואם הרהורי החרטה והתשובה הם כנים ואמתיים, ניתן להיווכח על ידי אמרי פיו, ולבדוק באיזה אופן הם נאמרים, ואם אומר הוא מעשיו למלך, ומתוודה על חטאיו מתוך הכנעה ושברון לב, שאז מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, שהוא עסוק בתשובה נכונה וראויה.

**ולהתעוררות הלב לתשובה אמתית אפשר לזכות על ידי קול השופר הבוקע ועולה מעמקי הלב,** וזוהי העבודה בתקיעת שופר של ראש השנה, להתעורר את עומק לבבו באופן הראוי לתשובה ולפשפוש המעשים כנכון.

ולזה תיקנו קדמונו ז"ל לומר לפני סדר התקיעות את המזמור של בני קורח. כי כמתואר במדרש הנ"ל עסקו הם בחלק הווידוי שבלב, כי ראו לפנייהם שאול פתוחה מכאן ואש מכאן, ולא היו יכולים להתוודות

## כי חק לישראל הוא

לא

לפרש ההבדל, כי אם האדם ניגש בתפילותיו בראש השנה לפי ההתבוננות הראויה, שביום זה מתגלה הציון והרושם הקדוש החקוק בנשמתו, וזוכה להתקרב להקב"ה בבחינת בן המתחטא לפני אביו, או אז הוא יכול לבקש כל מה דבעי בכל התוקף בנוסח של חוני המעגל. אולם אם הוא מגיע רק בדרגת העבד הניגש אל המלך, ישנה טענה ניצחת כנגדו 'אי מלכא אנא, אמאי לא אתית עד הכי', וכפי שטען אספוסיינוס קיסר לרבן יוחנן בן זכאי (גיטין נ"ו).

### גודל השעה של תקיעת שופר

**ואסיים** בדבר קצור בענין גודל כחה של תקיעת שופר. דהנה בסדר מנין התקיעות מצאנו בזה דעות מחולקות (טושו"ע או"ח סי' תקצ"ב) בין רבותינו הראשונים הרי"ף והרבינו תם, ולדעת כולם רואים, שאין להוסיף על מנין התקיעות, וטעמם ונימוקם מבואר במקום, כי לא רצו להכביד.

**והדבר** טעון ביאור, כי באם קהילה אחת כן מעוניינת להוסיף על מנין התקיעות ואין הדבר מטריח עליהם, מדוע ייאסר עליהם להוסיף, וכי מה הדבר שונה מהמנהגים השונים שבקרב תפוצות ישראל, יש מהם מאריכים בפיוטים ויש מהם מקצרים, וכן הלאה כל קהילה וקהילה לפי מנהגיהם בכל עניני התפילה של הימים נוראים וכל ימות השנה, ומדוע

לסדר זאת, שאז שומרי המלך מסלקים אותו על אתר, כי אי אפשר להתקרב סתם אל המלך לבקש מלפניו על צרכים אישיים. לא כן הדבר כאשר האדם אומר לשומרי הפתח, כי דבר סתר לו אל המלך, וכי נושא הוא שליחות וסוד חשוב לטובת המלך, שאז כל השערים נפתחים לפניו לרווחה. והנמשל מובן, כי אם האדם מבקש מהקב"ה בראש השנה אך ורק צרכי עצמו, אז המלאכים הממונים על התפילות יכולים לסלק את התפילות חלילה לבל יתקבלו, אולם אם האדם מתפלל בעבור כבוד שמים ולמען התגלות כבוד מלכות בעולם, אז שערי השמים פתוחים לקבל ברחמים וברצון את תפילתו.

**ובזה** פירשו כמין חומר את דברי המשורר, רחש לבי דבר טוב, שהלב רוחש דבר ועצה טובה להארם, כי בעת תפילתו יאמר נא ישראל שמעשיו למלך, וכי כל דבר שהוא מבקש הוא מתכוון בזה לכבוד שמו יתברך, ואז שום מלאך לא יעצור בעד קבלת תפילותיו. והאמת היא, שרוב ככל התפילות של ראש השנה ניתקנו בעיקר על המלכת ה', ועל הדרך סדרו כבדרך אגב בקשות על ענייני גשמיות.

### ההבדל אם אנו נחשבים כבנים או כעבדים

**ובנוסח** 'היום הרת עולם' אנו מבקשים מהקב"ה שיחוס עלינו 'אם כבנים אם כעבדים'. ואפשר

## מילי דמלכא

נעלה זו, להתקרב ולהירבק בחי  
עולמים מתוך חזרה בתשובה אמיתית,  
ומתוך קבלה חזקה על להבא לשפר  
ולחיוב דרכיו אף לאחר עבור הימים  
הנוראים.

ואשרי לאדם שמבין ומאמין  
בכוחותיו העצומים בימי  
ראש השנה, ובדוואי שהדבר יעשה  
עמו אות לטובה, ותפילותיו יעשו  
רושם, ויתמלא כל משאלות לבו  
לטובה.

ויה"ר שנזכה להתכונן לימים גדולים  
אלו מתוך הכנה והתבוננות  
ראויה, ונזכה להיפקד ולהיושע  
בכתיבה וחתימה טובה ולשנת גאולה  
וישועה, אמן.

אפוא יגרע ההוספה על מנין התקיעות,  
שדעת הפוסקים לאסור זאת.

אלא הטעם הנכון בדבר הוא, כי בוחן  
של תקיעות השופר רב ועצום  
הוא, ואין אתנו יודע עד מה כמה  
מהפכות אדירות התקיעות פועלות  
בשמים, ומשום כך הקפידו הפוסקים  
שלא להוסיף על מנינם המדויק, כי  
כידוע שכל דבר בעל כח כביר אין  
להפריז בכך על המידה ואין להשתמש  
בזה יותר מדי.

וישמע חכם ויוסף לקח לדעת עד  
היכן הדברים מגיעים,  
וכשמוע קול השופר ייעור ויתעורר  
מתרדמתו העמוקה, וישכיל לנצל את  
הכוחות המרובות שישנם לפניו בשעה